

ბიულეტენი

№ 8
1998
აპრილი

საქართველოს
სტრატეგიული კვლევებისა
და განვითარების ცენტრი

საქართველოს საგარეო
წარმოადგენელი

საერთაშორისო გადართობის
საქართველოში

ეკონომიკური
რეკონსტრუქცია

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

პროექტის დაფინანსებისათვის
განსაკუთრებულ მადლობას ვუხდით
ფრიდრიხ ებერტის ფონდს

C 99 - 02465

საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა
და განვითარების ცენტრი

შინაარსი

გიორგი პარბაქაძე საქართველოს საგარეო ვალუბი	3
დავით აბაღლოძე სააქციზო გადასახადი საქართველოში	30
დავით ლომიძე ეკონომიკური მიმონილვა	36

„Außen- und Eigenschulden Georgiens. Akzisenbesteuerung in Georgien“,
Seminarmaterialien vom 29. Mai 1998
(„Sakartvelos sagareo walebi. saakziso gadasachadi saqartweloschi“)

თბილისი

C 99 - 02465

საქართველოს საგარეო ვაჭარი

■ გიორგი ბარბაქაძე

საქართველოს ეკონომიკის სტაბილიზაციის პროგრამა, რომლის რეალიზაცია საქართველოში დაიწყო 1994 წლის ბოლოდან, თავის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაწილად შეიცავდა საქართველოს საგარეო დავალიანების პრობლემის მოგვარებას.

საქართველოში საგარეო დავალიანების პრობლემის წარმოშობა განპირობებული იყო სოციალისტური სისტემის დაშლის შემდეგ დანერგული ეკონომიკის ასაღორძინებლად საჭირო დამატებითი სახსრების მოზიდვით, ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების ეროვნულ ბანკებში საკორესპონდენტო ანგარიშების გახსნამდე არსებული დავალიანებებით.

საქართველოს სსრკ-დან მემკვიდრეობით საგარეო ვაჭარი არ მიუღია, რადგან რუსეთმა მთელი ვალდებულებები თავისი დავაზე აიღო 80 მლრდ. აშშ დოლარის ოდენობით.

თუ არ ჩავთვლით შემდეგში გაფორმებულ სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების შედეგად წარმოქმნილი ძველ დავალიანებებს დასთ-ს ქვეყნებთან, რომელზეც ქვემოთ გვეყენება საუბარი.

საქართველო შევიდა დამოუკიდებლობის პერიოდში საკმაოდ დაბალი საგარეო ვალდებულებებით. თუმცა 1991-1994 წლებში წარმოების მოცულობის სწრაფი დაცემის, საქეპორტო ბაზის შემცირების, იმპორტულ საქონელზე მოთხოვნის შემცირების (ძირითადად ხორბალზე) და იმპორტულ ენერგომატარებელზე ფასების ზრდის პირობებში 1994 წლის ბოლოსათვის ქვეყნის საგარეო ვალდებულებებმა მიაღწია თითქმის 1,0 მლრდ აშშ დოლარს. ამ პერიოდისათვის საქართველოს ვალდებულებები ყოფილი სსრკ-ს ქვეყნებთან შეადგენდა 664 მლნ აშშ დოლარს, აქედან ორი მესამედი მოდიოდა თურქმენეთიდან გაზის მონოდების დავალიანებაზე. მნიშვნელოვანი დავალიანებები იყო ასევე რუსეთთან და ყაზახეთთან.

საქართველოს მიერ აღებული კრედიტების მნიშვნელოვანი მოცულობა მიმართულია ფინანსური სისტემის სტაბილიზაციისათვის. ამ დანიშნულებით უცხოური კრედიტების გამოყენება უდიდეს როლს თამაშობს ეროვნული ვალუტის სტაბილური კურსის შენარჩუნებაში. სულ ამ მიზნით გამოყენებულია 294,1 მლნ აშშ დოლარი ანუ კრედიტების მთლიანი ჯამის 18,1%.

აღებული კრედიტების ასევე მნიშვნელოვანი ნაწილი მოხმარდა საკვები პროდუქტებისა და მედიკამენტების იმპორტს, მოსახლეობისათვის ბუნებრივი აირისა და სანავის შექმნას, რამაც დიდი როლი ითამაშა მოსახლეობის სოციალური დაძაბულობის შემცირებაში. ამ მიმართულებით გამოყენებულია 671,416 მლნ აშშ დოლარი, რაც კრედიტების მთლიანი მოცულობის 41,31% შეადგენს.

საქართველოს მიერ 1994 წლამდე მიღებულ საერთაშორისო კრედიტებს ჰქონდათ მაღალი საპროცენტო განაკვეთები და მოკლე პერიოდი, რის გამოც 1994 წლის ბოლოსათვის დავალიანებებზე მომსახურების საერთო თანხამ შეადგინა 150 მლნ აშშ დოლარი, რაც იყო საკონტრაქტო მომსახურების ექსპორტის 31%. რადგან მიმდინარეობდა ოფიციალური რეზერვების სწრაფი შემცირება, ამის გამო 1994 წელს საქართველომ დააგროვა ახალი დავალიანებები თანხით დაახლოებით 409 მლნ აშშ დოლარი. 1995 წლისათვის, უკვე საერთაშორისო დავალიანებებზე მომსახურების თანხამ შეადგინა 325 მლნ აშშ დოლარი, რაც იყო საკონტრაქტო და მომსახურების 69% (რაც მკვერ აჭარბებდა 1994 წლის მდგომარეობით ოფიციალური უცხოური ვალუტის რეზერვების დონეს).

საერთაშორისო ვაჭარში საქართველოს მდგომარეობის შეფასება უფრო რეალისტური უნდა იყოს. საქართველოს ვაჭარში მდგომარეობის შეფასება უფრო რეალისტური უნდა იყოს. საქართველოს ვაჭარში მდგომარეობის შეფასება უფრო რეალისტური უნდა იყოს.

პროცენტული და მომსახურების მოცულობის შეფასება უფრო რეალისტური უნდა იყოს. საქართველოს ვაჭარში მდგომარეობის შეფასება უფრო რეალისტური უნდა იყოს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საქართველოს მიერ 1994 წლამდე მიღებულ საერთაშორისო კრედიტებს ძალიან მძიმე პირობები ჰქონდათ. როგორც იყო სომხეთის, თურქეთისა და ყაზახეთის ვალუტი, რომელთა წლიური საპროცენტო განაკვეთი შესაბამისად წარმოადგენდა პირველ და მეორე ქვეყნის კრედიტებზე -- LIBOR+1* (ლონდონის ბანკთაშორისი საკრედიტო ბაზრის საპროცენტო განაკვეთი), ხოლო მესამეზე -- LIBOR+2 ექვსთვიანი დეპოზიტებისათვის. თურქეთის კრედიტზე საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წარმოადგენდა LIBOR+3, ხოლო სომხეთის კრედიტზე კი წლიური 2*(LIBOR+2) ექვსთვიანი დეპოზიტებისათვის.

მაღალი საპროცენტო განაკვეთი არის ასევე გერმანიის მესამე კრედიტზე, რომელიც საქართველოს კავშირგაბმულობის სამინისტროსა და ფირმა "სიმენს"-ს შორის დაიდო საპროცენტო განაკვეთით 7,25% და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის სამივე კრედიტზე შესაბამისად 7,2%; 6,59% და LIBOR+1 წლიური საპროცენტო განაკვეთით და ამას ემატება ერთჯერადი საკომისიო 1%. აღსანიშნავია, რომ "სიმენსისა" და ერგოს კრედიტები კომერციული სახის არის. ეს უკანასკნელი მიღებულია სახელმწიფო გარანტიებით.

რუსეთის კრედიტზე საპროცენტო თანხის გადაცილების შემთხვევაში ძალაში შედის საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი 4,5%-ის ოდენობით. თუ საპროცენტო თანხა ამის მერეც არ იქნება დაფარული კიდევ 30 კალენდარულ დღეში, მაშინ რესტრუქტურირების შემთხვევაში მისივე მე-6 პუნქტიდან გამოძინარე კარგავს თავის იურიდიულ ძალას და დგება საკითხი კრედიტის მთლიანი თანხის დაფარვაზე.

კარგი პირობები და მაღალი გრანტ-ელემენტები (საკრედიტო თანხის წილი, რომელიც თითქმის გრანტის ტოლფასია და გვირგვინებს თუ რამდენად შეღავათიანი კრედიტი) აქვს ძირითადად საერთაშორისო ორგანიზაციებთან (საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი, სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი, გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო დაწესებულება) მიღებულ კრედიტებს.

ყველაზე საუკეთესო პირობებია გერმანიის I და II კრედიტზე, რომელიც გაცემულია გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო დაწესებულების მიერ, რომლებსაც აქვთ 10 და 13 წლიანი შეღავათიანი პერიოდი. ასევე არის მსოფლიო ბანკის კრედიტებზე აზერბაიჯანის, სომხეთის, ირანის, ყაზახეთისა და უზბეკეთის კრედიტებზე რესტრუქტურისა და განვითარების კრედიტები. საშუალოდ მისაღებად. ისინი აკმაყოფილებენ ფინანსთა სამინისტროს რესტრუქტურირების პროგრამას, რომელზეც ქვემოთ გვექნება საუბარი.

ამ პირობების დაცვა განაპირობებდა, ერთი მხრივ, საუთრივ საგარეო დავალიანების პრობლემის, ხოლო მეორეს მხრივ, საქართველოსათვის საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ ESAF-ის კრედიტის გამოყოფის საკითხის დადებით გადაწყვეტასაც.

საქართველოსთვის ESAF-ის კრედიტის გამოყოფის წინაპირობად საერთაშორისო სავალუტო ფონდი აყენებდა კრედიტორი ქვეყნების თანხმობას საქართველოს დავალიანების რესტრუქტურირების თაობაზე. რესტრუქტურირების მიმდევარი სქემით გათვალისწინებული იყო მხოლოდ 1995-96 წლების გადასახდლების გადაგდება და მათზე საპროცენტო განაკვეთის შემცირება.

სავალუტო ფონდის ინიციატივით ფინანსთა სამინისტრომ მიმართა კრედიტორ ქვეყნებს ასეთი თხოვნით და მიიღო კიდეც მათი თანხმობა. რესტრუქტურირების ზემოთ აღნიშნული სქემის რეალიზების შემთხვევაში საქართველო განთავისუფლებული იქნებოდა 1995-96 წლების განმავლობაში ძირითადი ვალის დაფარვისა და საპროცენტო გადასახადებისაგან და ამასთან ლეზულობდა ESAF-ის კრედიტს, რომლის ორბიტრანში 1996 წლის განმავლობაში შეადგენდა 80 მლნ აშშ დოლარს. ასეთი ვარიანტის გატარება ნიშნავდა, რომ 1997 წლიდან დაწყებული ძალაში კვლავ შევიდოდა ძველი საკრედიტო ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული საქართველოს მთავრობის ვალდებულებები, რომელთა უმრავლესობა გულისხმობდა საპროცენტო თანხებთან ერთად ძირითადი ვალის დაფარვასაც. გარდა ამისა უნდა დაწყებულიყო გადავადებული დავალიანებების საპროცენტო თანხების გადადგმა. მაშასადამე რეალურად მივიღებდით ნახევარწლიან შეღავათიან პერიოდს. ეს კი ნიშნავდა, რომ 1997 წლიდან საქართველო იგივე პრობლემის წინაშე აღმოჩნდებოდა, რომლის წინაშეც ვიდრე რესტრუქტურირების პროცესის დაწყებამდე.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე ცხადია, რომ ჩვენ ვერ მივაღწევდით მთავარ მიზანს -- ეროვნული ეკონომიკისათვის 3-5 წლიანი შეღავათიანი

პერიოდის შექმნას, რომელიც ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკის მისცემდა ამოსუნთქვისა და ფეხზე დადგომის შესაძლებლობას.

ფინანსთა სამინისტროში შემუშავდა ზემოაღნიშნულისაგან განსხვავებული რესტრუქტურირების სქემა, რომლის ძირითადი არსი მდგომარეობს იმაში, რომ რესტრუქტურირების თანხის გამოთვლისას მხედველობაში მიიღებოდა, როგორც ვარკვეული თარიღისათვის არსებული დავალიანების, ასევე მომავალი ვეგმოურ გადასახდლების თანხები. ასეთ შემთხვევაში რესტრუქტურირების თანხის გამოთვლა მოხდა შემდეგი წესით:

1. კრედიტორთან შეთანხმებით დაფიქსირდა რომელიმე თარიღი;

2. ამ თარიღისათვის გაანგარიშდა დავალიანების საერთო თანხა (რომელიც მაქსიმალურ ვარიანტში შეიცავს ძირითად და საპროცენტო თანხებს, და ვადავადებულ დავალიანებაზე დარიცხულ საჯარიმო თანხას);

3. ამ დავალიანების საერთო თანხას დავამატა ძირითადი ვალის დაფარვა ნაშთი.

ასეთი წესით განიხილავდებოდა რესტრუქტურირების საერთო თანხაზე გაფორმდა ახალი ხელშეკრულებები, რომლებშიც განისაზღვრა მათი დაფარვის ახალი ვადები, შეღავათიანი პერიოდის ხანგრძლივობა, კრედიტით სარგებლობისა და საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი.

ამ შემთხვევაში, ცხადია, ძველი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებები აღარ გრძელდება და, მაშასადამე, კრედიტორთან შეთანხმებული შეღავათიანი პერიოდის განმავლობაში საქართველოს მხარე იხდის მხოლოდ საპროცენტო ვალის თანხას. ამით მივალდებით რეალურ 5 წლიან შეღავათიან პერიოდს, რომლის განმავლობაში საქართველოს ეკონომიკაში უნდა შეიქმნას (წაწილობრივ მაინც) საგარეო ვალის ძირითადი და საპროცენტო თანხების დაფარვის მიერ წყაროები.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ინიციატივით ჩატარებული რესტრუქტურირების შედეგად ქვეყანას მიეცა 5 წლიანი შეღავათიანი პერიოდი, რომლის შემადგაველ ნაწილშიც მონაწილეობით სასუაქვად ქვეყანას საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ მიღებული კრედიტები სამ ჯგუფად იყოფიან:

საგარეო ვალების მომსახურება ხორციელდება ამსტერდამის ბანკში თანხების ყოველკვარტალური გადარიცხვებით. 1995 წლიდან დაწყებული საქართველოს ანგარიშზე ამსტერდამის ბანკში ყოველკვარტალურად ჩვენი მთავრობა რიცხავდა 8 მლნ აშშ დოლარს, ე.ი. ყველწლიურად ეს თანხა შეადგენდა 32 მლნ აშშ დოლარს.

1998 წლის ცენტრალურ ბიუჯეტში საერთაშორისო ვალდებულებათა მომსახურებისათვის გამოყოფილია ხარჯები 49,8 მლნ ლარი (დაახლოებით 37,4 მლნ აშშ დოლარი).

რესტრუქტურირების პირობები ისეა შერჩეული, რომ ფინანსთა სამინისტროს გაანგარიშებით ეს

თანხა საქმარისა წლის განმავლობაში საპროცენტო ვალის დასაფარვად. ეს პირობები შემდეგია:

1. რესტრუქტურირებული კრედიტის ვადა უნდა იყოს არანაკლებ 10 წლისა (აქედან პირველი 5 წელი უნდა შეადგენდეს შეღავათიან პერიოდს, რომლის განმავლობაშიც უნდა იყოს გადახდილი მხოლოდ საპროცენტო განაკვეთის თანხა).

2. საპროცენტო განაკვეთი უნდა იყოს არაუმეტეს 4% წელიწადში.

კრედიტის მიღება ან რესტრუქტურირების შედეგად მოხდას არანაკლებ 5 წლიან შეღავათიანი პერიოდითა და არაუმეტეს 4% საპროცენტო განაკვეთით.

უნდა აღინიშნოს, რომ უმრავლესობა სანციის საკრედიტო ან სხვა დოკუმენტებისა გაფორმებულია 1992-94 წლებში. ამ დოკუმენტები არ არის გათვალისწინებული საქართველოს ეკონომიკის არც მაშინდელი მდგომარეობა და არც უახლოესი რამდენიმე წლის პროგნოზი. ზოგ შემთხვევაში შეიძლება ლაპარაკი ამ დოკუმენტების შემდგენელთა დაბალ პროფესიულ დონეზეც. მაგალითისათვის, სომხეთთან დადებულ პირველ საკრედიტო ხელშეკრულებაში საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი განსაზღვრული იყო, როგორც 2*(LBOB+2), რაც დღეისათვის შეადგენს დაახლოებით 15-16%. ასეთი პირობები მსოფლიო პრაქტიკაში არ მოიძებნება. ამასვე აღნიშნავდნენ სავალუტო ფონდისა და მსოფლიო ბანკის ექსპერტებიც. მსგავსი მდგომარეობა იყო თურქეთისა და ჩინეთის კრედიტებზეც, აქაც მრავლადაა არაპროფესიონალიზმის მაგალითები.

საქართველოს საგარეო ვაჭარში 1998 წლის თებერვლის მდგომარეობით შეადგინს 1,625 მლრ აშშ დოლარს.

(საქართველოს საგარეო ვაჭარის მდგომარეობის შესახებ იხილეთ ცხრილი N1, ვრაველი N1 და N2).

საქართველოს მიერ მიღებული კრედიტები სამ ჯგუფად იყოფიან:

1. ტექნიკური კრედიტები, რომლებსაც საფუძვლად დაედო ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებთან (რუსეთი, სომხეთი, აზერბაიჯანი, ყაზახეთი, უზბეკეთი) სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების შედეგად წარმოქმნილი დავალიანება. მათი წილი კრედიტების საერთო მოცულობაში 14,08% და თითქმის 228,7693 მლნ აშშ დოლარს აღწევს.

2. სასაქონლო კრედიტები, რომელსაც საფუძვლად დაედო მონოდებულო პროდუქციის (ბუნებრივი გაზი, ხორბალი, სურსათი, მედიკამენტები, ტრანქტორები და სხვა) შედეგად წარმოქმნილი დავალიანება (ორქმენეთის, უკრაინის, ჩინეთის, თურქეთის, თრანსი, ევროგაერთიანების კრედიტები). მათი წილი კრედიტების საერთო მოცულობაში შეადგენს 42,16%-ს, საერთო თანხით 685,1824 მლნ აშშ დოლარი.

3. სარეაბილიტაციო კრედიტები (რუსეთის მეორე და მესამე, გერმანიის სამი, სავალუტო ფონდის, მსოფლიო ბანკის, ევროკავშირის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის, სოფლის მეურნეობის განვი-

თარების საერთაშორისო ფონდის კრედიტები), რომელიც გამიზნული იყო ეკონომიკის ამა თუ იმ დარგის საჭიროებისათვის. მათი წილი კრედიტების საერთო მოცულობაში შეადგენს 43,76%-ს, ანუ 711,3156 მლნ აშშ დოლარს.

დსთ-ს ქვეყნებიდან მიღებული კრედიტების საერთო თანხა შეადგინს 638,31 მლნ აშშ დოლარს.

ცალკეული ქვეყნების მიერ გამოყოფილი კრედიტების განაწილების, ათვისებისა და დაფარვის არსებული მდგომარეობა შემდგენიარად გამოყოფრება:

1. რუსეთის რესპუბლიკის მიერ გამოყოფილი იყო სამი კრედიტი.

1) რუსეთის პირველი კრედიტი თანხით 135 მლნ აშშ დოლარი წარმოიშვა ეროვნულ ბანკებში საკორექტივოდ ნაწარმიდან ანგარიშების გახსნამდე 1992 წელს წარმოებულ ოპერაციების შედეგად მიღებული ტექნიკური (საგადამხდელო) კრედიტის ცნობით სახელმწიფო ვალად. სახელმწიფო კრედიტად გაფორმდა 1993 წლის 15 სექტემბერს ქ. მოსკოვში.

2) რუსეთის მეორე კრედიტი თანხით 10.0 მლრდ რუბლი ანუ 6.3 მლნ აშშ დოლარი, წარმოიშვა 1993 წლის 15 სექტემბერს საქართველოსა და რუსეთის მთავრობებს შორის დადებული საკრედიტო შეთანხმებით, რომლის მიზანი იყო ზამთრის სეზონისათვის ენერგოსისტემის მომზადება.

კრედიტის უზუალყო მომზარებლები არიან:

1. ნავთობკონცერნი -- 7.9 მლრდ რუბლი.

2. ვაჭრობისა და მატერიალური რესურსების სამინისტრო -- 0.55 მლრდ რუბლი.

3. ზუგდიდის ქალაქის კომბინატი -- 0.55 მლრდ რუბლი.

4. საქსენერგო -- 1.00 მლრდ რუბლი. ნავთობკონცერნმა შემოიტანა ნავთობპროდუქტები, ვაჭრობის სამინისტრომ ფართო მოხმარების საქონლი, ზუგდიდის ქალაქის კომბინატმა ქალაქის პრესი.

3) რუსეთის მესამე კრედიტი თანხით 20 მლრდ რუბლი ანუ 6.055 მლნ აშშ დოლარი, წარმოიშვა 1994 წლის 10 აგვისტოს საქართველოსა და რუსეთის მთავრობებს შორის დადებული საკრედიტო შეთანხმებით, რომლის მიზანი იყო ზამთრის სეზონისათვის ენერგოსისტემის მომზადება. ამ კრედიტის გაანგავდა ქართულ მხარეს ჩადებული აქვს სახელმწიფო კონება სანარმოთა აქციების სახით.

კრედიტის უზუალყო მომზარებლები არიან:

1. საქგაზი -- 1.5 მლრდ რუბლი, რუსეთის გაზის ვალის დასაფარვად.

2. საქენერგო -- 16.0 მლრდ რუბლი, საწვავისა და აღჭურვილობის შესაქნად.

3. მეტროპოლიტენი -- 1.0 მლრდ რუბლი, მეტროს რეაბილიტაციისათვის.

4. განათლების სამინისტრო -- 0.5 მლრდ რუბლი, ნიგების შესაქნად.

5. ფირმა "ეგისი" -- 1.00 მლრდ რუბლი, შაბაიზის შესაქნად.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ რუსეთის მეორე კრედიტით ვაჭრობის სამინისტროსა და ზუგდიდის ქალაქის კომბინატისათვის გამოყოფილი 1.10

ცხრილი N1

საქართველოს საბარეო ვალეტი

(მლნ აშშ დოლარი)

Table with columns: N, კრედიტორი ქვეყნები და საერთაშორისო ორგანიზაციები, კრედიტის თანხა, საპროცენტო განაკვეთი, შეღავათიანი პერიოდი, წილი მთლიან, კრედიტის ხანგრძლივობა თანხაში, გრანტ-ულუმენტი, კრედიტის მიღების წელი.

შენიშვნა: ცხრილი შედგენილია 31.12.1997 წლის საქართველოს ეროვნული ბანკის კრისკურსების გათვალისწინებით

1 USD=1,7985 DEM; 1 USD=1,0986 ECU; 1 USD=0,741152 SDR; 1 USD=12,6290 ATS; 1 USD=1,522472 CHF.

* საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კრედიტებზე არის ცვალებადი სავალუტო კურსი, რომელიც დაახლოებით 3% ტოლია.

** ევროკავშირისთან ხელშეწყობილია და რატიფიცირებულია ახალი საკრედიტო ხელშეკრულება, რომლის თანახმადც ძველი დავალიანებები 131,832 მლნ აშშ დოლარის დაფარვის შემდეგ მივიღებთ ახალ კრედიტს (იხილეთ გვ. 25).

მზრდ რუბლი, ხოლო მესამე კრედიტით განათლებული სამინისტროსა და ფირმა "ეგრისი"-სათვის ანგარიშში დეპოზიტი 1.5 მლნ რუბლი არამიზნობრივად გამოყენებული. ის ფაქტი, რომ კრედიტები არამიზნობრივად მოიხმარება, ხელს უშლის მათ ეფექტურად გამოყენებას.

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ საქართველოს მხარეს ამ შეთანხმების საფუძველზე გიროში ჩადებული აქვს საექციო საზოგადოებების "ჭიათურმარ-განეცისა" და "ელექტროგაგონშემკეთებლის" აქციების პაკეტი ნომინალური ღირებულებით 10,5 მლნ აშშ დოლარი. საგარეო კრედიტების მიღებისას საკმარისია სახელმწიფო გარანტია და არა საჭირო დამატებით რაიმე გიროს ჩადება, როგორც ეს არის აღნიშნულ კრედიტზე.

1997 წლის 17 იანვარს ხელი მოეწერა საქართველოს რუსეთისადმი დავალიანების რესტრუქტურული შეთანხმებას, რომლითაც გაერთიანდა მანამდე მოქმედი სამივე საკრედიტო შეთანხმება.

რესტრუქტურირებული შეთანხმებით განისაზღვრა:

რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 179.27 მლნ აშშ დოლარი;

სამშლიანი შეღავათიანი პერიოდი 1997-1999 წლები;

ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2000-2007 წლები;

საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%.

საპროცენტო თანხის გადახდა წარმოებს ყოველკვარტალურად არაუგვიანეს კვარტლის მესამე თვის 30 რიცხვსა, გადაცილების შემთხვევაში კი ძალაში შედის საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი 4,5%-ის ოდენობით. თუ საპროცენტო თანხა ამის მერეც არ იქნება დაფარული კიდევ 30 კალენდარულ დღეში, მაშინ რესტრუქტურირების შეთანხმება მოსდის მე-6 პუნქტიდან გამომდინარე კარგავს თავის იურიდიულ ძალას და მგვება საკითხი კრედიტის მთლიანი თანხის დაფარვაზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ 1997 წლის 17 იანვრის შეთანხმებით რესტრუქტურისაციის შესახებ ჩვენ ვერ მივაღწიეთ ადრე ხელმოწერილ პირველ, მეორე და მესამე საკრედიტო შეთანხმებებში არსებული ზოგიერთი დებულების მოხსნას. ასე მაგალითად, შეთანხმების მიხედვით:

ა) საქართველოს მხარის მიერ ნაკისრ სავალი ვალდებულებათა დროულად შეუსრულებლობის შემთხვევაში, მოცემული შეთანხმებით გადავადებული ყველა თანხა ჩაითვლება ვადაგადამდგარ გადასახდელად და უნდა იქნეს დაუსოფენებლივ გადახდილი.

ბ) ყველა დანარჩენი, რაც არ არის გათვალისწინებული შეთანხმებაში რესტრუქტურისაციის შესახებ, მოქმედებენ ადრე მოქმედი სამივე საკრედიტო შეთანხმების პირობები.

მითითებული გარემოებები ნიშნავენ, რომ იმ შემთხვევაში, თუ დროულად არ იქნება გადახდილი რესტრუქტურისაციის შეთანხმებით გათვალისწინებული თუნდაც ერთი გადასახდელი, მაშინ საქართველოს მთავრობამ მეორე დღესვე:

უნდა გადაუხადოს რუსეთს თანხა 138.87 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით;

რუსეთს უწინდება ფორმალური უფლება ჩვენს დავალიანების დაფარვის ანგარიშში რუსეთის თავის საკუთრებაში საქართველოს მიერ გიროვად გადაცემული აქციების ნილი წარმოქმნილი დავალიანების მიუხედავად ექვივალენტური თანხის შესაბამისად.

აღსანიშნავია, რომ რესტრუქტურირების შეთანხმება არ არის რატიფიცირებული რუსეთის ფედერაციის პარლამენტის მიერ, რის გამოც რუსეთის ფედერაციის ცენტრალურმა ბანკმა 1997 წლის დასაწყისში უარი განაცხადა, რათა საქართველოს მხარის გადასახდების დარიცხვა მომხდარიყო ხელმოწერილი რესტრუქტურირების შეთანხმების შესაბამისად. მხოლოდ რუსეთის ფინანსთა სამინისტროს ჩარევის შემდეგ მოხერხდა პრობლემური სიტუაციის მოგვარება. რამდენად ხელსაყრელია კრედიტის რესტრუქტურისაციის პირობები, ეს კიდევ გასარკვევია.

რუსეთის კრედიტები კავალური პირობებით იქნა მიღებული, რაზეც იმითითება: დაბალი შუამდგომლობის პერიოდი, გადასახდების შეუძლებლობა, გირაოდ ჩადებული სანარკომპის აქცია.

საინტერესოა აღინიშნოს რუსეთ-საქართველოს ფინანსურ ურთიერთობებთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხი, რომლის გათვალისწინებაც აუცილებელი იყო რესტრუქტურირებული თანხის დასაცავნად საკრედიტო მოლაპარაკებისას, რომლებზეც საუბარი გვექნება შემდგომში საქართველოს პრეტენზიების განხილვისას.

2. უკრაინიდან საქართველოს კრედიტის სახით ერიცხება 915.029 აშშ დოლარი. კრედიტი გაფორმდა 1997 წლის თებერვალში და წარმოშობილი იყო საქართველოს პუბლიკური სახელმწიფო კორპორაციისა და მეფრინეულობის მრეწველობის დავალიანებით კომპანია "სუბე უკრაინი"-სადმი, რომელიც შემდგომ გაფორმდა სახელმწიფო კრედიტად.

1997 წლის 13 თებერვალს ხელი მოეწერა უკრაინისადმი დავალიანების რესტრუქტურისაციის შეთანხმებას, რომლითაც განისაზღვრა:

— რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 915 ათასი აშშ დოლარი;

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი 1997-2001 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2000-2005 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;

— საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4,5%.

3. სომხეთიდან საქართველოს რესპუბლიკას ორი კრედიტი აქვს მიღებული. პირველი თანხით 10.6 მლნ აშშ დოლარი წარმოიშვა 1992 წლის განმავლობაში და 1993 წლის იანვარ-მაისის თვეებში ეროვნულ ბანკებში საქონლის დეპოზიტის ანგარიშების გახსნად წარმოქმნილი დავალიანების ცნობით სახელმწიფო კრედიტად, ხოლო მეორე კრედიტი თანხით 6,5 მლნ აშშ დოლარი 1993 წელს სომხეთის რესპუბლიკისთან წარმოებული სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების

ბები წარმოქმნილი დავალიანების სახელმწიფო კრედიტად გაფორმების შედეგად.

1996 წლის 5 ივნისს ხელი მოეწერა საქართველოს სომხეთისადმი დავალიანების რესტრუქტურირების შეთანხმებას, რომლითაც გაერთიანდა მანამდე მოქმედი ორი საკრედიტო ხელშეკრულება.

რესტრუქტურირების შეთანხმებით განისაზღვრა შემდეგი:

— რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 19,6 მლნ აშშ დოლარი;

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი 1996-2000 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2001-2005 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%.

საინტერესო ალინიშნოს, რომ საქართველოს სომხეთის მხარისადმი გააჩნია პრეტენზიები, რომელსაც განვიხილავთ შემდგომში სხვა პრეტენზიებთან ერთად.

4. აზერბაიჯანის მიერ გამოყოფილი იყო ორი კრედიტი:

ა) პირველი კრედიტი თანხით 4,9 მლნ აშშ დოლარი, წარმოიშვა ეროვნულ ბანკებში საკორესპონდენტო ანგარიშებზე 1993 წლის 17 ივნისამდე წარმოქმნილი დავალიანებით, რომელიც საქართველოს მიერ ცნობილი იქნა სახელმწიფო კრედიტად.

ბ) მეორე კრედიტი თანხით 2,68 მლნ აშშ დოლარი, წარმოიშვა 1993 წლის 26 ივნისს ქაბაქოში, საქართველოსა და აზერბაიჯანის მთავრობის შორის დადებული სახელმწიფოთაშორისო შეთანხმებით, რომლის მიზანი იყო ზამთრის სეზონისათვის ენერგოსისტემების მომზადება.

კრედიტის უშუალო მომხმარებლები არიან:

1. კონცერნი "საქნავთობპროდუქტი" — 2,8 მლნ რუბლი;

2. დეპარტამენტი "საქენერჯო" — 0,184 მლნ რუბლი. ამ კრედიტით შექმნილია სანავა-საცხები მასალები.

ამას დაემატა 1992 წლის განმავლობაში (საკორესპონდენტო ანგარიშების გახსნამდე) წარმოქმნილი სალდო 6,988 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით.

1997 წლის 19 იანვარს ხელი მოეწერა საქართველოს აზერბაიჯანისადმი დავალიანების რესტრუქტურირების შეთანხმებას, რომლითაც განისაზღვრა: — რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 16 მლნ აშშ დოლარი;

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1997-2002 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2002-2007 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;

— საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4,5%.

5. ყაზახეთიდან საქართველოს ორი კრედიტი აქვს მიღებული:

ა) პირველი, თანხით 17,9 მლნ აშშ დოლარი, წარმოიშვა ყაზახეთის ეროვნული ბანკიდან 1992 წელს მიღებული ტექნიკური (სავაჭარო) კრედიტით წარმოქმნილი დავალიანების სახელმწიფო კრედიტად ცნობის შედეგად.

ბ) ყაზახეთის მეორე კრედიტი, თანხით 4,451 მლნ

აშშ დოლარი, წარმოიშვა 1993 წლის იანვარ-ოქტომბერში ყაზახეთის რესპუბლიკასთან წარმოებულ სავაჭრო-ეკონომიკური თანამშრომლობის (პურის ხორლის მინოდება) შედეგად წარმოქმნილი დავალიანების სახელმწიფო კრედიტად ცნობის შედეგად.

1996 წლის 1 ივლისს ხელი მოეწერა საქართველოს ყაზახეთისადმი დავალიანების რესტრუქტურირების შეთანხმებას, რომლითაც გაერთიანდა მანამდე მოქმედი ორი საკრედიტო შეთანხმება და განისაზღვრა:

— რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 27,8 მლნ აშშ დოლარი;

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2000 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2001-2005 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;

— საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 5%.

გარდა ამისა, დაისვა საკითხი დარიცხული საჯარიმო თანხების 2,6 მლნ აშშ დოლარის ჩამონერვის თაობაზე, რაზეც მიღებული იქნა ყაზახეთის მხარის თანხმობა და დაფიქსირდა შესაბამისი ოქმი.

6. უზბეკეთის კრედიტს საფუძვლად დაედო 1992 წლის განმავლობაში სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების შედეგად წარმოქმნილი დავალიანება, რომელიც 1996 წლის 28 მაისის ხელმოწერილი ხელშეკრულების თანხმად გაფორმდა, როგორც სახელმწიფო კრედიტი.

საკრედიტო შეთანხმებით განისაზღვრა:

— კრედიტის თანხა 1,002 მლნ აშშ დოლარი;

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2000 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2001-2005 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;

— საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4,5%.

7. თურქმენეთის კრედიტი, თანხით 393,567 მლნ აშშ დოლარი, წარმოიშვა 1992 წლის და 1993 წლის 7 თვის შედეგებით საკორესპონდენტო ანგარიშსწორებისას წარმოქმნილი სხვაობისა და 1993-94 წლებში მოწოდებული ბუნებრივი აირის ღირებულებით, აგრეთვე, მასზე დარიცხული სანქციებით, რომელსაც საერთო გაშვში შეადგინა 440,3 მლნ აშშ დოლარი. დავალიანების თანხამ რესტრუქტურისაგაციის თარიღისათვის 35,42 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

1996 წლის 20 მარტს ქ.თბილისში ხელმოწერილი იქნა ხელშეკრულება რესტრუქტურისაგაციის შესახებ, რომლითაც განსაზღვრულია შემდეგი:

— რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 393,6 მლნ აშშ დოლარი;

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1995-1997 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 1998-2002 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;

— საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 6%.

შეღავათიანი პერიოდი განსაზღვრულია 3 წლის ვადით, რეალურად კი იმის გათვალისწინებით, რომ

თურქმენეთის მხარემ ჩამოგვანერა დარიცხული საჯარიმო თანხები დაახლოებით 51 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით, შეღავათიანი პერიოდის ხანგრძლივობა ექვივალენტურაა 5 და მეტი წლისა. გარდა ამისა, მიღებული თურქმენეთის მხარის თანხმობა შეღავათიანი პერიოდის გაგრძელების შესაძლებლობის თაობაზე.

თუ არ მოხდება თურქმენეთის კრედიტზე შეღავათიანი პერიოდის გაგრძელება თუნდაც ერთი წლით, უკვე 1998 წელს ძირითადი ვალის ანგარიშში გადასახდელი გვექნება 78,713 მლნ აშშ დოლარი, რაც დაემატება კიდევ მოითხოვს ბიუჯეტიდან 102-103 მლნ ლარის ასიგნებას.

სხვა ძველებიდან მიღებული კრედიტის საერთო თანხა შეადგინა 214,97 მლნ აშშ დოლარს.

1. ავსტრიის მიერ გამოყოფილია ორი კრედიტი შესაბამისად თანხებით 89 მლნ აშშ დოლარი და 21,5 მლნ აშშ დოლარი.

1) პირველი ხელშეკრულება გაფორმდა საქართველოსა და ავსტრიის კონტროლ ბანკს შორის, რომლითაც რესტრუქტურირებული იქნა ორივე საკრედიტო თანხების ავსტრიის რესპუბლიკის მიერ გარანტირებული ნაწილი.

რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 1.079.577.725 ავსტ. შილინგი;

შეღავათიანი პერიოდი, 1997-2001 წლები;

ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2001-2012 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;

— საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%.

2) მეორე ხელშეკრულება გაფორმდა საქართველოსა და ავსტრიის ბანკ "კრედიტანშტატ"-ს შორის, რომლითაც რესტრუქტურირებული იქნა ორივე საკრედიტო თანხების არაგარანტირებული ნაწილი.

— რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 34.077.576 ავსტ. შილინგი;

— შეღავათიანი პერიოდი, 1997-2001 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2001-2012 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;

— საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%.

2. ირანის კრედიტი. 1996 წლის 19-24 ივლისის განმავლობაში თეირანში (ირანის ისლამური რესპუბლიკა) ჩატარდა მოლაპარაკებები ირანის გაზის ეროვნულ კომპანიასა და სახელმწიფო დეპარტამენტს "საეგაზ"-ს შორის 1994 წლის 8 ოქტომბერს დადებული ხელშეკრულების თანხმად ირანიდან მოწოდებული ბუნებრივი აირის დავალიანების თაობაზე, რის შედეგადაც შემუშავდა შეთანხმება, რომლითაც განისაზღვრა:

— რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 12,6 მლნ აშშ დოლარი;

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1997-2001

წლები;

- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2001-2006 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;
- საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 6%.

3. ჩინეთის მიერ გამოყოფილი იყო კრედიტი (რესტრუქტურისაგანამდე) 3,6 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით. კრედიტი წარმოიშვა 1994 წლის 2 თებერვალს ქ.პეკინში საქართველოს რესპუბლიკის საგარეო-ეკონომიკურ გაერთიანება "საქიმპექს"-სა და ჩინეთის ექსპორტ-იმპორტის სახელმწიფო კორპორაცია "მაშიმპექს"-ს შორის დადებული საკრედიტო ხელშეკრულებით.

"საქიმპექს"-მა რესპუბლიკაში შემოიტანა 1204 ცალი მცირეგაბარითი ტრაქტორი, რომელთა სავალო ფასი 4200 აშშ დოლარს შეადგენდა და არ იყო ხელმისაწვდომი არც ერთ ფერმერისათვის, მიუხედავად მასში, როდესაც მსოფლიო ბაზარზე ის გაცილებით იაფი

ღირდა. ტრაქტორები დღეისათვის განთავსებულია ქუთაისის სატრაქტორო ქარხნის საწვავში საგაიონიზაციოდ. ამონაგები თანხის 35% გადაეცემა ახვე ქარხანას კრედიტის სახით, ხოლო დანარჩენი თანხა ჩაირიცხება ბიუჯეტში. რეალურად ტრაქტორების საერთო თანხიდან გამოდინარე თითოეულის ღირებულება საშუალოდ უტოლდება 1650 ლარს. ამ ფასში რეალიზაციის შედეგად შემოსული ამონაგები ვერ უზრუნველყოფს დავალიანების თანხის დაფარვის შესაძლებლობას. ამის გამო მიდიოდა მოლაპარაკება ჩინეთის მხარესთან, რის შედეგადაც შეთანხმდნენ დავალიანების რესტრუქტურისაგანაც.

რესტრუქტურირების შეთანხმებით განისაზღვრა შემდეგი პირობები:

— რესტრუქტურირებული კრედიტის თანხა 5,42 მლნ შვეიცარული ფრანკი (3,56 აშშ დოლარი);

— ხუთწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1998-2002 წლები;

— ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2003-2007 წლები;

— საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%.

3. თურქეთის კრედიტი. 1992 წლის 10 დეკემბრის შეთანხმების ოქმის საფუძველზე საქართველოსა და თურქეთის რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრები "შეთანხმდნენ, თურქეთის საკრედიტო ბანკსა და საქართველოს რესპუბლიკის ეროვნულ ბანკს შორის გახსნას სპეციალური საკრედიტო ხაზი. ეს საკრედიტო ხაზი მოიცავს მხოლოდ თურქეთიდან საქართველოში შემდგომში განსახორციელებულ საქეპორტო ოპერაციებს. საქართველოს ეკონომიკის მოთხოვნების გათვალისწინებით აუცილებელ სპეციფიკურ იმპორტში ბანკი თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში საავტოო ოპერაციებს აღნიშნული საკრედიტო ხაზების მეშვეობით განახორციელებს. საქართველოს ეროვნული ბანკი მიერ ამ მიზნით მიღებული კრედიტებთან დაკავშირებულ ვალდებულებათა მიმართ გარანტიად საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობა გამოვა." ("შეთანხმების ოქმი" 1992 წლის 10 დეკემბერი.)

ამ შეთანხმების საფუძველზე 1993 წლის 12 თე-

ბერვალს დაიდო ახალი "საკრედიტო შეთანხმება თურქეთის საქსპორტო საკრედიტო ბანკსა და საქართველოს რესპუბლიკის ექსპორტ-იმპორტის ბანკს შორის", რომელშიც ნათქვამია, რომ: "თურქეთის საექსპორტო საკრედიტო ბანკი განათავსებს 50 მლნ.ლირ აშშ დოლარის ოდენობის თანხას ამორჩეული თურქული წარმოების საქონლის ფობ-ლირებულების 95% დაფინანსებასთვის, რომელიც იმპორტირებულ იქნება ქართველი იმპორტიორების მიერ თურქეთიდან". ("საკრედიტო შეთანხმება თურქეთის საქსპორტო საკრედიტო ბანკსა და საქართველოს რესპუბლიკის ექსპორტ-იმპორტის ბანკს შორის". 1993 წლის 12 თებერვალი ქ.ანკარა. მუხლი 1 პუნქტი "ა.")

მითითებული შეთანხმების თანახმად სესხის გაცემის ძირითადი პირობებია:

- თურქეთის მხრიდან მოწოდებული პროდუქციის მიხედვით 50% უნდა იყოს თურქული წარმოების;
- კრედიტით იფარება მოწოდებული საქონლის ლირებულების მხოლოდ 95%, საქართველოს მხარე იხდის დარჩენილ 5%-ს;
- ნლოური საპროცენტო განაკვეთი LIBOR+1%;
- საპროცენტო თანხის გადახდის პერიოდი ყოველ 8 თვე;
- კრედიტის დაფარვა უნდა მოხდეს 3 წლის განმავლობაში, შემდეგი სქემის მიხედვით: 40% — 40% — 20%, დანებებული კონკრეტული პროცენტი გათვალისწინებული საქონლის მოწოდების თარიღიდან;
- ნებისმიერი თანხის გადაუხდელობა (იქნება ეს ძირითადი თუ საპროცენტო თანხა) ჯარიმდება და მატებითი საპროცენტო განაკვეთი LIBOR+4% ყოველი გადაუხდელი თანხიდან;
- კრედიტის დაფარვა წარმოებს საიმპორტო დოკუმენტური, არაგაუქმებადი და არაგადაცემადი აკრედიტაციით, რომელიც არ შეიცავს გადაედებულ გადახდის პირობებს.

კრედიტის გაცემის ასეთი პირობები, როგორც გაცემის, ასევე დაფარვის თვალსაზრისით, იმდენად მაკაცრი და მძელად შესასრულებელია, რომ საქართველოს მხარეს მეტი ძალისხმევა უნდა გამოეჩინა შეთანხმების თაობაზე ჩატარებული მოლაპარაკებებისას, კრედიტის გაცემის პირობების ლიბერალიზაციის მისაღწევად საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე. ასევე სესხის აღმები ორგანიზაციებიდან მოთხოვნილი საკრედიტო პროექტების სრულყოფილ და ობიექტურ ტექნიკურ-ეკონომიკურ დასაბუთებას, კრედიტის გამოყენების ეფექტურობის, ათვისებისა და დაფარვის თვალსაზრისით.

მაგალითად, საქართველოს მხარისათვის მიუღებელი უნდა ყოფილიყო საბაზო საკრედიტო შეთანხმების მსგავსი "ა" პუნქტის დებულება, სადაც მითითებულია, რომ "Обязательства ЕІВ-а (эквивант: "рузгн") выплатить любую сумму в рамках кредитного соглашения является безусловным и ни в коем отношении юридически независимым от выполнения Экспортером своих обязательств по Экспортному контракту и никогда не будет подвержено вланию любой причины или любой претензии которую ЕІВ или соответствующий импортер мог бы иметь или предположить против Экспортера". ("საკრედიტო

შეთანხმება თურქეთის საქსპორტო საკრედიტო ბანკსა და საქართველოს რესპუბლიკის ექსპორტ-იმპორტის ბანკს შორის". 1993 წლის 12 თებერვალი ქ.ანკარა. მუხლი 9 პუნქტი "ა").

აღნიშნული მუხლის პირობებმა ყველა სახის პასუხისმგებლობა მოუხსნა თურქ ექსპორტიორებს კონტრაქტებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შეუსრულებლობაზე, ხოლო ქართველი იმპორტიორებს არ დაუტოვა არავითარი სამართლებრივი გარანტიები და მექანიზმები ექსპორტიორების მხრიდან ვალდებულებების შეუსრულებლობის ან არასათანადო შესრულების თავიდან აცილებისა.

მითითებული შეთანხმების მე-9 მუხლის "ბ" პუნქტი ნათქვამია, რომ საკრედიტო შეთანხმება შედგენილია და მისი მართვა ხდება ინგლისის კანონმდებლობის შესაბამისად, აქედან გამომდინარე ნებისმიერი პრეტენზია და დავის განხილვისას მხარეები აარის გამოუთქმელად უნდა დაემორჩილონ ლონდონის (ინგლისის) სასამართლოს იურისდიქციას.

კრედიტის თანხა განაწილებული იყო რვა უწყებასა და ორგანიზაციაზე:

- 1) უპროდუქტების სახელმწიფო კორპორაცია — 12.9 მლნ აშშ დოლარი.
- 2) ვაჭრობისა და მატერიალური რესურსების სამინისტრო — 8.95 მლნ აშშ დოლარი.
- 3) შ.პ.ს. "კოკა-კოლა ბოთლერს ჯორჯია" — 5.1 მლნ აშშ დოლარი.
- 4) ფირმა "გევა" — 5.0 მლნ აშშ დოლარი.
- 5) შუღავების მატყლის გადამამუშავებელი ფაბრიკა — 2.5 მლნ აშშ დოლარი.
- 6) საექსპორტო საზოგადოება "არაგვი" — 3.3 მლნ აშშ დოლარი.
- 7) რუსთავის ცეცხმენტის ქარხანა — 2.7 მლნ აშშ დოლარი.
- 8) კავშირგაბმულობის სამინისტრო — 12.16 მლნ აშშ დოლარი.

კრედიტის გარანტიად გვევლინება ფინანსთა სამინისტრო. კრედიტის მიმღებ ორგანიზაციებსა და უწყებებს გაფორმებული ჰქონდათ კონტრაქტი თურქ პარტნიორებთან.

ცალკეული კრედიტორი ორგანიზაციების მიხედვით მდგომარეობა შემდეგნაირად გამოიყურება:

- 1) უპროდუქტების კორპორაციის მიერ საქართველოში შემოტანილი იქნა 12.4 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების ხორბალი და ფეხლი. ორგანიზაციისათვის ნინასნარ იყო ცნობილი, რომ მოსახლეობაზე პურის რეალიზაცია მოხდებოდა ნორმირებული პურის მიყიდვის წესით და ამდენად ვერ შეძლებდა დავალიანების დაფარვას, რაც მხედველობაში არ იქნა მიღებული საკრედიტო ხელშეკრულების გაფორმებისას.

იმის გათვალისწინებით, რომ სესხით შეძენილ ხორბლისაგან წარმოებული პურის რეალიზაცია მოხდა მთავრობის მიერ დადგენილ მყარ ფასებში და ბიუჯეტში შეტანილია პურის რეალიზაციიდან მიღებული აუცილებელი შენატანები, ფინანსთა სამინისტრო მიზანშეწონილად თვლის გათავისუფლდეს კორპორაცია საკრედიტო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებებისაგან.

- 2) ვაჭრობისა და მატერიალური რესურსების სა-

მინისტრის გამოყოფილი ჰქონდა კრედიტი 8950856 აშშ დოლარის ოდენობით, უპირველესად კვების პროდუქტებისა და აუცილებელი საყოფაცხოვრებო საგნების შესაძენად.

მიუხედავად იმისა, რომ სამინისტროს, როგორც საბიუჯეტო ორგანიზაციის ამის უფლება არ ჰქონდა, თურქეთის მხარეს უშუალოდ გაუფორმა კონტრაქტი.

სამინისტროსა და N4 მაცივარ-კომბინატს შორის გაფორმებული ხელშეკრულების თანახმად კომბინატი ითვლება კრედიტით მიღებული საქონლის გენერალურ მფლობელად. ამიტომ სასესიო დავალება იმის მაგივრად, რომ ასახული იყოს სამინისტროს ბალანსში, ასახულია მაცივარ-კომბინატის ბალანსში.

შემოტანილი საქონლიდან 1,2 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების გადატვირთულია ქრისტოვი შ.პ.ს. "ზარას"-ს მისამართით. 1995 წლის 29 მაისს დადებული ხელშეკრულების შესაბამისად "ზარას"-ს ანგარიშსწორება უნდა მოხდინა საქონლის მიღებიდან სამ დღეში 25%, ხოლო დანარჩენი 75% ორი თვის განმავლობაში, მაგრამ "ზარას"-ს დღემდე არავითარი ანგარიშსწორება არ გახსობრცილებულია.

კონტრაქტის შესაბამისად "ზარას"-ს მიერ მიღებული საქონლის საფასურის დროული გადახდის გარანტიად გვევლინება შევიცარიული ფირმა "ალბატროს პოლდინგ ლიმიტედ"-ი. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ კონტრაქტში არ არის მითითებული "ზარას"-ს და "ალბატროს პოლდინგ ლიმიტედ"-ის სრული რეკვიზიტები, კერძოდ, არ არის მითითებული "ზარას"-ს სრული მისამართი, მარგესტრირებელი ორგანო და რეგისტრაციის ნომერი, ხოლო გარანტის "ალბატროს პოლდინგ ლიმიტედ"-ის შესახებ არ არის მითითებული მისამართი, მარგესტრირებელი ორგანო, რეგისტრაციის თარიღი და ნომერი, სათანადო ბანკის ცნობა ფირმის გადახდისუნარიანობისა და სანდოობის შესახებ, წარმომადგენლის თანამდებობა, უფლებამოსილება და გვარი. გაურკვეველია, როგორ მოხდა ხელშეკრულების ასეთ პირობებში გაფორმება.

საეჭრო ობიექტებიდან დატაცებულია 23 ათასი აშშ დოლარის საქონელი, ვაგონის და ანტილო და მტკრევით მიღებულია 79,7 ათასი აშშ დოლარის ზარბა.

გაუტყვარია ის მექანიზმი, რომლის მეშვეობითაც უნდა მოხდეს ჩანოლილი საქონლის რეალიზაცია. არავითარი კონკრეტული წინადადება არ არსებობს შესახებ ვაჭრობისა და მატერიალური რესურსების სამინისტროს მეშვეობით საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობათა და ვაჭრობის სამინისტროს ამ საქონლის გადასაწყვეტად არ გააჩნია.

აღნიშნული მდგომარეობის შექმნას ხელი შეუწყო იმანად, რომ სესხის აღებისას არ იქნა გათვალისწინებული საქართველოს მოსახლეობის მამინდელი დაბალი მსყიდველობითუნარიანობა, საქონლის შესყიდვის მაღალი ფასები, საქონლის ხარისხი, ანალოგიური საქონლის შემოტანის სხვა წყაროების არსებობა და არ გაკეთებულა ბაზარზე არსებული მოთხოვნის შესანვლა და თუნდაც მოკლებიანი პროგნოზი.

- 3) შ.პ.ს. "კოკა-კოლა ბოთლერს ჯორჯია"-სადმი გამოყოფილია კრედიტი 4 844 998 აშშ დოლარი. კრე-

დიტის თანხით შექმნილია ყუთები, ბოთლები და საცობები.

როგორც შინაგან საქმეთა სამინისტროს 1994 წლის 19 მაისის წერილით ირკვევა, ფირმა "კოკა-კოლა ბოთლერს ჯორჯია"-ს 1993 წლის თებერვალში გამოყოფილი ჰქონდა შეღავათიანი სახელმწიფო კრედიტი ნლოური 7%-იანი განაკვეთით, თანხით 2.1 მლნდ რუბლი, რაც მაშინდელი კურსით 3.75 მლნ აშშ დოლარს შეადგენდა. აღნიშნული კრედიტის რაციონალური გამოყენებით ფირმას შეეძლო რამდენიმე წლის ნედლეულის მარაგის შექმნა და საკმარად გაფართოებული წარმოების მოწყობა, ამიტომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ საფუძველმოკლებულად მიიჩნევა ის ფაქტი, რომ ფირმას კვლევა გამოეყო 5.1 მლნ აშშ დოლარის კრედიტი ივრე ნედლეულისა და მასალების შესაძენად.

შ.პ.ს. "კოკა-კოლა ბოთლერს ჯორჯია"-ს სხვა ორგანიზაციებთან შედარებით სტაბილური ფინანსური მდგომარეობა აქვს. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ორგანიზაციას, რომელსაც დიდი მასშტაბების ბრუნვა აქვს, უჭირს ტრეკპობრივად მაინც დაფარვის კრედიტი. თუმცა, ფინანსთა სამინისტროს მონაცემებით "კოკა-კოლას" მიერ მიღებული შედეგები ემყარება სესხის არდაფარვის შედეგად წარმოებული დამატებითი ფინანსური რესურსების წარმოებაში რეინვესტირებას.

4) ფირმა "გევა"-ს მიერ მიღებული 4,7 მლნ აშშ დოლარის სესხით თურქეთიდან შემოტანილია და სოფელ ნატვტარში დამოკრეფილია ბუნებრივი სასელი წყლის პლასმასის ბოთლებში ჩამოსასხმელი სრულყოფილი ქარხანა. არის შესაძლებლობა ჩამოსასხმის 1,5 ლიტრის ტევადობის 50 მლნ ბოთლი.

უხარისხო ფილტრების მოწოდების გამო, რაც მოუვლანებთ იქნა აღმოჩენილი, 1995 წელს გამოშვებული მთელი პროდუქცია უფარველი აღმოჩნდა. კერძოდ, გამოკრისტილად ნალექი ქმოსკოვი გადავირთული პროდუქცია პარტიის პროდუქციად.

აღნიშნულის გამო ფირმამ დაკარგა ძლიერი პარტნიორები და დათმო პოზიციები მოსკოვის ბაზარზე და რაც მთავარია პროდუქციას შეეღება სახელი.

5) შუღავების მატყლის ფაბრიკას მიღებული იქნა 2.5 მლნ აშშ დოლარის ოდენობის კრედიტი. პროექტი და მისი შესაბამისი კონტრაქტი ითვლება წინგებდ ორი ათას ტონამდე დაუმუშავებელი მატყლის შექმნას, ფაბრიკაში არსებულ სიმძლავრეებზე გადასუშვებას და ნაწილობრივ რეალიზაციას, ხოლო მეორე ნაწილის გამოყენებით მუად-კამპოლის კომბინატში სასაქონლო წარებისა და მზა საკოსტუმე საპალატუე ქსოვილის წარმოებას.

უტკრედიად შემოტანილია 956 ტონა მატყლი. თურქეთის მიერ გამოგზავნილია უკიდურესად დაბალი ხარისხის გაურკვეზავი მატყლი, რომელიც არ შეესაბამება კონტრაქტით გათვალისწინებულ პირობებს. ამავე მიზეზით ფაბრიკის მიერ არ იქნა მიღებული შეიხი პარტია და ეს უკანასკნელი მომწოდებელს უკარ დაუბრუნდა.

თურქეთის მხარის მიერ შუღავების მატყლის ქარხნისათვის ზარალის ანაზღაურების მიზნით საქმე აღიძრა ქმოსკოვის საერთაშორისო კომერციულ სასამართლოში, რომლის 1995 წლის 1 თებერვლის N136 გადაწყვეტილებით თურქეთის მხარეს დაეკის-

რა ქარხნისათვის 2.374.012 აშშ დოლარის ზარალის ანაზღაურება. თურქეთის მხარის მიერ აღნიშნული სასამართლოს გადაწყვეტილება არ იქნა გაზიარებული...
ბ) სააკეთი საზოგადოება "არაგვს" საკრედიტო ხელშეკრულების მიხედვით გამოყოფილი ჰქონდა 3,8 მლნ აშშ დოლარის კრედიტი, გუდაურის სამთო სათბინამპროცენტრში 64 ადგილიანი ტურისტული კომპლექსის მშენებლობისათვის, მოსაპირკეთებელი მასალების, ინვენტარისა და სხვადასხვა მოწყობილობების შესაძენად.

თურქეთის მხარის მიზნით აკრედიტოვებული მხოლოდ სესხის ნაწილზე და 1994 წელს შემოტანილი იქნა 1,7 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების საქონელი. სესხის დაარქენილი ნაწილზე აკრედიტოვები არ გახსნილა ფორმისაგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო, რის გამოც შეუძლებელია მოსაპირკეთებელი საშუალებების გაგრძელება.

7) რუსეთის ცემენტის ქარხანას გამოყოფილი ჰქონდა 2,7 მლნ აშშ დოლარი. შემოტანილია და დამონტაჟებულია სხვადასხვა დანიშნულების ტექნიკური დანადგარები: შემფუთავ-გადამკვირთავი მოწყობილობების კომპლექტი, სატრანსპორტო მონტაჟილობები, საკომპრესო დანადგარები და სხვა.

ქარხნის მიერ სესხის მდებარე შემდეგ პერიოდში საქართველოში განვითარებულმა მოვლენებმა (ძირითადად ენერგოკრიზისმა) რეკონსტრუქციის შედეგად ვანარაუდები ფეკტი ვერ მოგვცა. წარმოების დონე და დავალიანებები ბიუჯეტისა და სხვა ორგანიზაციების მიმართ არ იძლევა საკრედიტო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების შესაძლებლობას.

ქარხანაში შექმნილი ფინანსური მდგომარეობა არ იძლევა იმის შესაძლებლობას, რომ ქარხანამ დამატებითი დონისიძიებების გარეშე უზრუნველყოს თავისი ვალდებულებების შესრულება, როგორც თურქეთის კრედიტის ასევე ბიუჯეტის წინაშე დავალიანებების დაფარვისათვის.

წინასწარი გაანგარიშებით წელიწადში 200-250 ათასი ტონა ცემენტის წარმოების დონის მიღწევა ქარხანას მისცემს შესაძლებლობას დაფაროს დავალიანებების თანხა. მაგრამ რუსეთის ცემენტის ქარხანას ამისათვის არ გააჩნია საკმარისი თანხა აუცილებელი საბრუნავი საშუალებების შესაძენად.

8) კავშირგაბმულობის სამინისტროს გამოყოფილი ჰქონდა 12.16 მლნ აშშ დოლარი. ეს პროექტი ითვალისწინებდა ქობულეთი-ოთი-ლანჩხუთი-ქუთაისი და ბათუმი-ხელვაჩაური ციფრული რადიო სარელო ხაზების მშენებლობას.

კავშირგაბმულობის და ფოსტის სამინისტრო კრედიტის დავალიანების არდაფარვას ხსნის იმით, რომ აბონენტთა ნაწილი ვერ უზრუნველყო კავშირგაბმულობის მომსახურების დროულად ანაზღაურებას. ეს საკითხი შესწავლის საგანი უნდა გახდეს, მითუმეტეს, რომ სამინისტრო რეალურად ფლობს იმ ბერკეტებს, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია აბონენტთა მიერ ანაზღაურების გადახდისა და სესხის დაფარვის უზრუნველყოფა.

შედეგად დროს საქართველოს ექსიმბანკის 1995 წლის დავალიანების მდგომარეობის შესახებ უნდა დაფაროს ძირითადი თანხისა და მასზე დარეგულირებული საპროცენტო ვალი და ამიტომ არ საჭიროებს რესტრუქტურირებას.

წლის დავალიანების სამინისტროს შესწავლა უნდა დროულად დაფაროს ძირითადი თანხისა და მასზე დარეგულირებული საპროცენტო ვალი და ამიტომ არ საჭიროებს რესტრუქტურირებას.

ყოველწლიურ ზემოაღნიშნულთან ერთად საქართველოს პროკურატურაში არსებული მონაცემებით 1993 წლიდან მოყოლებული დღემდე თურქეთის კრედიტის მიმდებარე ორგანიზაციების დიდა ნაწილმა უხეხად დაარეგულირებინა საფრანგოების წესი და დღესაც თავს არიდებს ძირითადი ვალისა და საპროცენტო თანხების გადახდას, რაც მიიზე ეკონომიკურ მდგომარეობაში აყენებს "საქქსიმბანკს", რომელსაც სესხის აუბისაგან გარანტად დაუდგარ რესპუბლიკის ფინანსთა სამინისტრო (სახელმწიფო ბიუჯეტში).

1998 წლის 4 თებერვალს ხელი მოეწერა რესტრუქტურირაციის ხელშეკრულებას შემდეგი პირობებით:

- კრედიტის თანხა 54,3 მლნ აშშ დოლარი;
- ოთხნობიანი შეღავათიანი პერიოდი 1998-2001 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2002-2010 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 4%;
- საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 6%.

4. გერმანიის მიერ საქართველოს მხარის მიმართ გამოყოფილია ექვსი კრედიტი:

1) გერმანიის პირველი კრედიტი თანხით 7,0 მლნ გერმანული მარკა, წარმოიშვა 1992 წლის 2 დეკემბერს, ქ.მაინის ფრანკფურტში საქართველოსა და გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო დანესებულებებს შორის დადებული ხელშეკრულებით. კრედიტის მიზანია: სექტორის პროგრამა კერძო სოფლის მეურნეობა.

- კრედიტის თანხა 7,0 მლნ გერმანული მარკა (3,89 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1994-2004 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2004-2034 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 3%.

2) გერმანიის მეორე კრედიტი თანხით 13,0 მლნ გერმანული მარკა, წარმოიშვა 1995 წლის 23 მაისს, ქ.მაინის ფრანკფურტში საქართველოსა და გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო დანესებულებებს შორის დადებული ხელშეკრულებით. მისი მიზნობრიობა იყო გარდაბნის ჰიდროეკოლოგიისა და გარემოს სიმძლავრეების ამოქმედება და მასზე განულები სავალუტო დანახარჯების ანაზღაურება.

- კრედიტის თანხა 13,0 მლნ გერმანული მარკა (7,228 მლნ აშშ დოლარი);
- თორმეტწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2008 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2008-2036 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 3%.

3) გერმანიის მესამე კრედიტი თანხით 10,9 მლნ

გერმანული მარკა, წარმოიშვა 1994 წლის 18 თებერვალს, ქ.თბილისში საქართველოს კავშირგაბმულობის სამინისტროსა და გერმანიის ფრმ "სიმენს"-ს შორის დადებული საკრედიტო ხელშეკრულებით. კრედიტის მიზნობრიობაა თბილისისა და ქუთაისში საკომუნალური სატელეფონო საფუძვლების დამონტაჟება და ექსპლოატაციაში შედგენა.

- კრედიტის თანხა 10,9 მლნ გერმანული მარკა (6,06 მლნ აშშ დოლარი);
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 1996-2007 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 7,25%.

4) გერმანიის მეოთხე კრედიტი თანხით 40,0 მლნ გერმანული მარკა წარმოიშვა გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო დანესებულებას (KFW) და ეროვნულ ბანკს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე. პროექტის რეალიზატორია საქენერგო.

- კრედიტის თანხა 40,0 მლნ გერმანული მარკა (22,24 მლნ აშშ დოლარი);
- თორმეტწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2008 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2008-2036 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 3%.

5) გერმანიის მეხუთე კრედიტი. წარმოიშობილია გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო დანესებულებას (KFW) და ეროვნულ ბანკს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე. პროგრამის რეალიზატორია საქენერგო. კრედიტის მიზნობრიობაა გარდაბნის მეცხრე ბლოკის აღდგენა. სახელმწიფო კრედიტად გაფორმდა 1995 წლის 29 მაისს ქ.თბილისში შემდეგი პირობებით:

- კრედიტის თანხა 20,0 მლნ გერმანული მარკა (11,12 მლნ აშშ დოლარი);
- თერთმეტწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2007 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2036 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 3%.

6) გერმანიის მეექვსე კრედიტი. წარმოიშობილია გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო დანესებულებას (KFW) და ეროვნულ ბანკს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე. პროგრამის რეალიზატორია საქენერგო. კრედიტის მიზნობრიობაა გარდაბნის მეცხრე ბლოკის აღდგენა. სახელმწიფო კრედიტად გაფორმდა 1996 წლის 26 ივნისს ქ.თბილისში შემდეგი პირობებით:

- კრედიტის თანხა 10,0 მლნ გერმანული მარკა (5,56 მლნ აშშ დოლარი);
- თერთმეტწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2007 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2036 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- საჯარიმო საპროცენტო განაკვეთი წლიური 3%.

უნდა აღინიშნოს, რომ გერმანიის მესამე კრედიტი მიღებულია ფრმა "სიმენს"-საგან, რის გამოც კომერციული ხასისა და ამიტომაც გააჩნია ცრუდი პირობები და დაბალი გრანტ-ელემენტები. ხლო გერმანული ხელშეკრულების მიერ, საქმოდ შედგავიანი პირობები და საქართველოს მიერ მიღებულ საერთაშორისო კრედიტებს შორის ყველაზე მაღალი გრანტ-ელემენტი გააჩნია.

საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებიდან საქართველოს კრედიტის სახით მიღებული აქვს 771,9875 მლნ აშშ დოლარი.

1. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ გამოყოფილია სამი კრედიტი (პირველი კრედიტი მიღებულია ორ ტრანშად). ეროვნული ბანკი ახორციელებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კრედიტების ეტაპობრივ შესყიდვას, ამის გამო დღეისათვის გაექვს შემდეგი სიტუაცია:

- 1) საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პირველი კრედიტი თანხით 37,44 მლნ აშშ დოლარი წარმოიშვა საქართველოსა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

- კრედიტის თანხა 37,44 მლნ აშშ დოლარი;
- სამწლიანი შეღავათიანი პერიოდი;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 10 წელი;
- არაფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთი.

2) საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მეორე კრედიტი 37,44 მლნ აშშ დოლარი წარმოიშვა საქართველოსა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

- კრედიტის თანხა 37,44 მლნ აშშ დოლარი;
- სამწლიანი შეღავათიანი პერიოდი;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 10 წელი;
- არაფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთი.

3) საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მესამე კრედიტი თანხით 29,95 მლნ აშშ დოლარი არის "STAND-BY"-ის კრედიტი (სარეზერვო კრედიტი).

- კრედიტის თანხა 29,95 მლნ აშშ დოლარი;
- სამწლიანი შეღავათიანი პერიოდი;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 10 წელი;
- არაფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთი.

4) საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მეოთხე კრედიტი თანხით 156,91 მლნ აშშ დოლარი წარმოიშვა საქართველოსა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდს შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე ("ESAF"). კრედიტი გამიზნულია სტრუქტურული გარდამქმნებისათვის.

- კრედიტის თანხა 37,44 მლნ აშშ დოლარი;
 - შეღავათიანი პერიოდი 5,5 წელი;
 - ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 10 წელი;
 - საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,5%.
2. მსოფლიო ბანკიდან საქართველოს ცამეტი კრედიტი აქვს მიღებული:
- 1) მსოფლიო ბანკის პირველი კრედიტი თანხით 7,3 მლნ SDR წარმოიშვა 1994 წლის 11 ივლისს საქართველოსა და მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო კავშირების ასოციაციის შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

რულებით. კრედიტის მიზნობრიობა იყო საინსტიტუციო პროექტის განხორციელება.

- კრედიტის თანხა 7,3 მლნ SDR (9,849 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1994-2004 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2004-2029 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

2) მსოფლიო ბანკის მეორე კრედიტი თანხით 12,5 მლნ SDR წარმოიშვა 1993 წლის 31 მარტს საქართველოსა და მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის დადებული საკრედიტო ხელშეკრულებით. კრედიტის მიზანია მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის პროექტის განხორციელება.

- კრედიტის თანხა 12,5 მლნ SDR (16,866 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1994-2004 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2004-2029 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

3) მსოფლიო ბანკის მესამე კრედიტი თანხით 51 მლნ SDR წარმოიშვა 1995 წლის 31 მარტს საქართველოსა და მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის დადებული საკრედიტო ხელშეკრულებით. კრედიტის მიზნობრიობაა სარეაბილიტაციო პროექტის განხორციელება. დღეისათვის დადასტურებული არა გვაქვს.

- კრედიტის თანხა 51 მლნ SDR;
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1995-2005 წლები (68,81 მლნ აშშ დოლარი);
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2005-2030 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

4) მსოფლიო ბანკის მეოთხე კრედიტი გაფორმდა 1996 წლის 31 იანვარს ვაშინგტონში მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციასა და საქართველოს შორის. კრედიტის თანხა შეადგენს 8,1 მლნ SDR და მიზნად ისახავს ტრანსპორტის სექტორის სტრუქტურის რეორგანიზაციას, ტრანსპორტის ქსელის ყველაზე მნიშვნელოვანი ობიექტების შეკეთებასა და ტექნიკურ მომსახურებას. კრედიტს ახორციელებს ტრანსპორტის რეორგანიზაცია და რეაბილიტაციის ცენტრი, ხოლო მომხმარებლები არიან სახელმწიფო კონცერნი "ავტოგაზ" და რკინიგზის დეპარტამენტი.

- კრედიტის თანხა 8,1 მლნ SDR (10,929 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2006 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2006-2030 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

5) მსოფლიო ბანკის მეხუთე კრედიტი გაფორმდა 1996 წლის 9 მაისს ვაშინგტონში მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციასა და საქართველოს შორის. ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 07.08.1996 წელს. საკრედიტო თანხა შეადგენს 9,7 მლნ SDR, ხოლო კრედიტის მიზნობრიობაა:

1. ჯანდაცვის სისტემის რეორგანიზაცია;

2. სამედიცინო დაწესებულებებისა და აპარატურის რეაბილიტაცია;
3. ჯანდაცვის საფინანსო სისტემის მოდერნიზაცია;
4. ჯანდაცვისათვის კადრების მომზადება;
5. პროექტის ადმინისტრაცია.

პროექტის ახორციელებს ჯანდაცვის პროექტის საკოორდინაციო განყოფილება.

- კრედიტის თანხა 9,7 მლნ SDR (13,0877 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2006 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2006-2031 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

6) მსოფლიო ბანკის მეექვსე კრედიტი გაფორმდა 1996 წლის 26 აპრილს ვაშინგტონში მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციასა და საქართველოს შორის. კრედიტი გამოიწვევს სტრუქტურული გარდაქმნების განსახორციელებლად (SAC).

- კრედიტის თანხა 41,3 მლნ SDR (55,72 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2006 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2006-2031 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

7) მსოფლიო ბანკის მეშვიდე კრედიტი გაფორმდა 1996 წლის 26 აპრილს ვაშინგტონში მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციასა და საქართველოს შორის. კრედიტის მიზნობრიობაა სტრუქტურული გარდაქმნების პროექტის განხორციელება (SAC).

- კრედიტის თანხა 3,3 მლნ SDR (4,45 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1996-2006 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2006-2031 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

8) მსოფლიო ბანკის მერვე კრედიტი საქართველოსა და საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის სოფლის მეურნეობის განვითარების პროექტზე საკრედიტო ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1997 წლის 14 აპრილს.

- კრედიტის თანხა 10,4 მლნ SDR (14,03 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1997-2007 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2032 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- გადასახადი გამოყენებულ თანხაზე დაწესებული ასოციაციის მიერ და არ აღემატება 0,5%.

9) მსოფლიო ბანკის მეცხრე (ნაეთვის საინსტიტუციო განვითარების) კრედიტი. გაფორმდა 1997 წლის 14 აპრილს მსოფლიო ბანკსა და საქართველოს შორის. კრედიტი ითვალისწინებს თბილსრესისათვის სანავის ყიდვას, საკონსულტაციო მომსახურებასა და სხვა სამუშაოებს.

- კრედიტის თანხა 1,0 მლნ SDR (1,349 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1997-2007 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2032 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

9) მსოფლიო ბანკის მეათე ელექტროენერგეტიკის რეაბილიტაციის კრედიტი. გაფორმდა 1997 წლის 19 ივნისს საქართველოსა და საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის. კრედიტის თანხაა 37,7 მლნ SDR.

გამოყენების მიზანია: თავის მხრივ საქართველოს მთავრობა (ფინანსთა სამინისტროს სახით) აღნიშნულ კრედიტს ქვეყნის სახით გადასცემს თბილსრესს 20 წლიანი ვადით, 3 წლიანი შეღავათიანი პერიოდს და 2,5% წლიური საპროცენტო გადასახადით.

- აღნიშნული თანხიდან 15 მლნ აშშ დოლარი განკუთვნილია თხევადი გაზის შესასყიდად. აქედან 10 მლნ აშშ დოლარი გასულ ზამთარს დაიხარჯა, ხოლო დარჩენილი 5 მლნ აშშ დოლარით მომავალი ზამთრისათვის სათბობის მარაგი შექმნა ნავარაუდევ. რაც შეეხება კრედიტის დარჩენილ თანხებს (37,3 მლნ აშშ დოლარი), ისინი განკუთვნილია უშუალოდ ენერჯის სექტორის რეაბილიტაციისათვის. კერძოდ, გარდაბნის ელექტროსადგურის მე-10-ენერგობლოკის რეაბილიტაციისათვის;
- პროექტის დაფინანსებელი გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკი (KfW) 30,0 მლნ გერმანული მარკის ოდენობით.
- კრედიტის თანხაა 37,7 მლნ SDR (50,867 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი, 1997-2007 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2032 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- მომსახურების საპროცენტო განაკვეთი 0,75%.

11) მსოფლიო ბანკის მეთერთმეტე (SAC-2) კრედიტი. 1997 წლის 15 სექტემბერს ვაშინგტონში საქართველოსა და მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის ხელმოწერილი იქნა განვითარების კრედიტის ხელშეკრულება სტრუქტურული გარდაქმნების მეორე კრედიტზე (SAC-2). კრედიტის ძირითად მიზანს შეადგენს უკანასკნელ წლებში ქვეყანაში მიღწეული სტაბილიზაციის კონსოლიდირება და მიმართულია ეკონომიკური გამოცოცხლების მხარდასაჭერად.

სტრუქტურული გარდაქმნების რეორგანიზაცია პროგრამა მიზნად ისახავს სახელმწიფო ფინანსური სისტემის გაძლიერებას წინადახედული მონეტარული პოლიტიკის განხორციელებით, კერძო სექტორის განვითარებას, სიღარიბის შემცირებას. რეფორმის უმნიშვნელოვანესი ღონისძიებათა შორის არის აგრეთვე: პრივატიზაციის დაჩქარება, კაპიტალის ბაზრის განვითარება, ენერგეტიკის სექტორში ფინანსური დისციპლინის გამოსწორება, საბანკო სექტორის რესტრუქტურირება და სხვა.

- კრედიტის თანხა 44,2 მლნ SDR (59,637 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი 1997-2007 წლები;

- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2032 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

12) მსოფლიო ბანკის მეთორმეტე (SATAG-2) კრედიტი. 1997 წლის 15 სექტემბერს ვაშინგტონში საქართველოსა და მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის ხელმოწერილი იქნა განვითარების კრედიტის ხელშეკრულება სტრუქტურული გარდაქმნების ტექნიკური დახმარების მეორე პროექტზე (SACAT-2).

კრედიტის ძირითად მიზანს შეადგენს უკანასკნელ წლებში ქვეყანაში მიღწეული სტაბილიზაციის კონსოლიდირება და მიმართულია ეკონომიკური გამოცოცხლების მხარდასაჭერად.

- კრედიტის თანხა 3,7 მლნ SDR (4,99 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი 1997-2007 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2032 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%.

13) მსოფლიო ბანკის მეცამეტე (მუნიციპალური განვითარებისა და დეცენტრალიზაციის) კრედიტი. 1997 წლის 15 სექტემბერს ვაშინგტონში საქართველოსა და მსოფლიო ბანკის საერთაშორისო განვითარების ასოციაციას შორის ხელმოწერილი იქნა მუნიციპალური განვითარებისა და დეცენტრალიზაციის კრედიტის ხელშეკრულება.

- კრედიტის თანხა 15,1 მლნ SDR (20,374 მლნ აშშ დოლარი);
- ათწლიანი შეღავათიანი პერიოდი 1997-2007 წლები;
- ძირითადი ვალის დაფარვის პერიოდი 2007-2027 წლები;
- საპროცენტო განაკვეთი წლიური 0,75%;
- საპროცენტო განაკვეთი აუთვისებულ თანხაზე წლიური 0,5%.

3. ევროგაერთიანებიდან მიღებული საში კრედიტი — 120 მლნ ეკიუს ოდენობით.

1) ევროგაერთიანების პირველი კრედიტი თანხით 70 მლნ ეკიუს წარმოიშვა ევროგაერთიანებისა და საქართველოს შორის დადებული საკრედიტო ხელშეკრულებით. კრედიტი გაფორმდა 1992 წლის 24 ივლისს ქ.ბრუსელში და მისი მიზნობრიობა იყო საკვები პროდუქტებისა და მედიკამენტების შექმნა.

შემორანდუმის თანახმად გამოყოფილი კრედიტის არანაკლებ 50%-ისა უნდა დასაქონლებულიყო ევროგაერთიანების წევრ ქვეყნებში, ხოლო დანარჩენი თანხის დასაქონლება კი ცენტრალურ და ადგილობრივ ევროპის ქვეყნების შედარებით იაფ ზაზარზე შეიძლებოდა.

კრედიტის გამოყოფის შემორანდუმზე თანდართული საკრედიტო ხელშეკრულების შესაბამისად დებიტორს, ე.ი. საქართველოს უნდა შეეძინა პარტნიორი ბანკი, რომელიც საყოველთაოდ მიღებული წესებით გაუწევდა მას მომსახურებას, რის შემდეგაც ხელმოწერილი კონტრაქტები დამტკიცებოდა ევროგაერთიანების ეკონომიკური საბჭოს მიერ. ასეთი აღმოჩნდა საფრანგეთის ბანკი "CREDIT LYONNAIS".

როგორც ზემოთ მოყვანილი მასალებიდან ვხედავთ, მდგომარეობა არცთუ ისე ხარბიბოლა. კრედიტები გაიყვანა მთავრობის წევრებისა და სხვათა მიერ ზეპირი და წერილობითი მითითებების შესაბამისად. კრედიტების განსაზღვრა ორგანიზაციებზე, მათი რატიფიკაციის შემდეგ, უნდა მომხდარიყო შესაბამისი კონკურსის ჩატარების საფუძველზე. დეტალურად უნდა ყოფილიყო შესწავლილი კრედიტის მიმღები ორგანიზაციების ფინანსური მდგომარეობა, უნდა გაანალიზებულიყო მათი ბიზნეს პერიოდის ბალანსები და ეკონომიკური მაჩვენებლები. დაუშვებელი უნდა ყოფილიყო ერთი ორგანიზაციისათვის მოკლე პერიოდის მანძილზე ერთდროულად მიზნისათვის კრიზის ან მეტი სახელმწიფო კრედიტის გაცემა. და სავითოდ მიუღებელია სახელმწიფო გარანტიით მიღებული კრედიტების ორგანიზაციებზე გადაცემა.

ეკროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკის მიერ 1997 წელს მიღებულ იქნა ახალი საკრედიტო ხარკი, რომელიც გაცემულია კომერციულ ბანკებზე ეროვნული ბანკის კონტროლის ქვეშ. კრედიტის მიზნობრივი ხარჯვისა და მისი დაფარვის შექანინების უკეთ ამუშავებისათვის მომსახურებ ბანკების მხრიდან მიღებული უნდა იქნას მკაცრი ზომები, რადგან როგორც პრაქტიკა გვიჩვენებს თურქეთის კრედიტზე ორგანიზაციები, რომელსაც დავალიანება გააჩნია, არხეიანს განაგრძობს თავის საქმიანობას და საკმაოდ სოლიდური ამონაგების პირობებში თავს არ ინუხებს კრედიტის დაფარვით.

ამ მოსხვების განხილვისას აუცილებელია აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ საქართველოს გააჩნია პრეტენზიები საკალო ვალდებულებებზე ყოფილი სსრკ-ს ზოგიერთ ქვეყნის მიმართ. ამ დავალიანებების განხილვა აუცილებელია საქართველოს მიერ, მათზე ყურადღება უნდა გამახვილდეს სხვადასხვა დონის ოფიციალურ შეხვედრებზე, რომლებიც შედგება ამ ქვეყნების წარმომადგენლებთან.

საქართველოს პრეტენზიები გააჩნია შემდეგი ქვეყნების მიმართ:

- ... აზერბაიჯანი;
- ... რუსეთი;
- ... სომხეთი;
- ... ყაზახეთი.

სომხეთის დავალიანებასთან დაკავშირებით საქართველოს მათდამი დავალიანების რესტრუქტურის ხაზის მოლაპარაკების დროს მხარეებმა ცალკე ოქმით დაადანტურეს ორ ქვეყანას შორის ურთიერთდავალიანების შესწავლის აუცილებლობა. ამ მიზნით შეიქმნა ერთობლივი კომისია. ფინანსთა სამინისტროს წინასწარი შეფასებით სომხეთის მხარის დავალიანებები ჩვენი ორგანიზაცია-დაწესებულებების მიმართ (საქგაზი, საქტრანსგაზი, საქენერგო და სხვა) შეადგენს დაბალიებით იგივე თანხას, რამდენიც საქართველოს ვალდებულების რესტრუქტურის ხაზის შეთანხმებით არის განსაზღვრული. მას შემდეგ, რაც ერთობლივი კომისია განსაზღვრავს და შეთანხმებს სომხეთის მხარის დავალიანებას საქართველოსადმი, ფინანსთა სამინისტრო დასავსს საკითხს რესტრუქტურირებული თანხის კორექტირების (წაწილობრივ ან მთლიანად გაბათილებს) თაობაზე.

რუსეთის დავალიანებებთან დაკავშირებით გაგაჩნია ზოგიერთი ინფორმაცია, რომელიც არ იყო

გათვალისწინებული რუსეთის კრედიტის რესტრუქტურის ხაზის დროს.

საიკრიზისო საზოგადოება რუსეთის სახელმწიფო სადაზღვევო კომპანიის "Полистрах"-ის ვივე პრეზიდენტის ნ.ფ. ვალაგუხას 1993 წლის 26 თებერვლის წერილით არკვევა, რომ კომპანიის, რომელიც სსრკ-ს სახელმწიფოს მემკვიდრედ გვეკონტრება, აქვს საქართველოს სადაზღვევო კომპანიის დავალიანება, რომელიც 1992 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით 167 933 034 რუსულ რუბლს შეადგენს. თუ მაშინდელი კურსით ვიანგარიშებთ, ერთი დოლარი დაახლოებით 167 რუბლს შეადგენდა. ე.ი. დავალიანება მაშინდელი მდგომარეობით დაახლოებით 1 მლნ აშშ დოლარს შეადგენს. აღსანიშნავია აგრეთვე ის ფაქტიც, რომ 1992 წლიდან ამ თანხას არაკენტი არ ერიცხებოდა. ამ საკითხთან დაკავშირებით არსებობს ოფიციალური მიმონერა, მაგრამ შედეგად დღემდე გაურკვეველია.

მეორე შემთხვევაში, როგორც 1994 წლის 1 ნოემბრის თბილისის "საგარეო ეკონომიკური ბანკის" რეგიონალური განყოფილების ანგარიშსწორებისა და ოპერაციების განყოფილების აქტიურ ირკვევა რუსეთის ამავე ბანკის დავალიანება 14,336 მლნ აშშ დოლარს შეადგენს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოსადმი დავალიანებებს სააროცენტო თანხები არ ერიცხებოდა, რადგან არ არის ოფიციალურად გაფორმებული. მოლაპარაკებების დროს აუცილებელია განხილულ იქნას ეს საკითხებიც. ეს თანხები დარიცხულ უნდა იქნას დავალიანებებზე. ან კომპენსირებულ იქნას საქართველოს გადასახდელეებში, რათა ადვილი არ ჰქონდეს თანხების დაკრეფას. წინააღმდეგ შემთხვევაში საქართველოს მხარე იხდის დავალიანებებზე საპროცენტო თანხებს, ხოლო სხვა ქვეყნები კი ამაზე თავს არ ინუხებენ.

საქართველოს საბარაო ვალეტის პათონის გზავი

საქართველოს მიერ ცივილიზირებული ქვეყნის იმიჯის შექმნა და მისი საერთაშორისო პრესტიჟის ამაღლება, რაც პირდაპირ უკავშირდება ქვეყანაში არსებული ლეგიტიმურობის დონეს, გარდა წინდა მორალური ეფექტისა, ატარებს გამოკვეთილ ეკონომიკურ მნიშვნელობას.

ვინაიდან საქართველოში ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივები ბევრად დასაოცრებელი უტყობო ინიციატივების მოხილვაზე, საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ ჩვენი ქვეყნის საიმედო ცივილიზებულ სახელმწიფოდ მიჩნევა სტიმულს აძლევს საქართველოს ეკონომიკური უცხოური კაპიტალის დაბანდებას.

საგარეო ვალის პრობლემა - მსოფლიო პრაქტიკაში კარგად ცნობილი მოვლენაა. დავალიანების მსოფლიო კრიზისმა 70-იანი წლების ბოლოს და 80-იანი წლების დასაწყისში, საშუალება მისცა დაგროვებული მნიშვნელოვანი გამოცდილება საკალო ვალდებულებების მართვის სფეროში, რომლებმაც საერთაშორისო ხასიათი მიიღეს და შეიძლება ასევე ეფექტურად იყოს გამოყენებული ჩვენი ქვეყანაში.

საგარეო სესხები გამოყენებული უნდა იქნას იმი-სათვის, რომ უზრუნველყონ ეკონომიკის ზრდის მა-

ღალი და სტაბილური ტემპები, რომელიც უზრუნველყოფილი იქნება ასევე საგადახდელო ბალანსის მდგრადი მდგომარეობა. ამისათვის საჭიროა, რომ მიღებულმა სესხებმა, ეკონომიკური პოლიტიკის სხვა აუცილებელ ღონისძიებებთან ერთად, მომავალში უზრუნველყონ რეალური უცხოური საშუალებების საკმაოდ დიდი დინება. ასე რომ, ძირითადად მიზანი საგარეო დავალიანებების მართვის ღონისძიებებისა მდგომარეობს შემდეგში - ქვეყნის საგარეო ვალდებულებების ზრდად არ უნდა გაასწაროს დავალიანების მომსახურების შესაძლებლობა.

სახელმწიფო საგარეო ვალის მიმართ განისაზღვრება მისი მომსახურების კოეფიციენტი. ის წარმოადგენს დამოკიდებულებას დავალიანების ყველა გადასახდელესა და საქონლისა და მომსახურების ექსპორტით ქვეყანაში სავალუტო შემოსავლებს შორის, გამოსახული პროცენტებში. სახელმწიფო ვალის მომსახურების კოეფიციენტის უსაფრთხო დონე მიღებულია 25%.

1997 წლის მონაცემებით საქართველოს საბარაო ვალეტის მომსახურება ექსპორტთან შედარებით შეადგინა 27,46%.

დინამიკაში ამ მაჩვენებელმა შემდეგი სახე მიიღო (იხ. გრაფიკი N3).

1992 წლისათვის, როდესაც ჯერ კიდევ საქართველოს დავალიანებები უმნიშვნელო იყო, მომსახურების კოეფიციენტმა შეადგინა 0,7%. შემდეგი პერიოდისათვის გადასახდელეები სწრაფად იზრდებოდა და უკვე 1996 წლისათვის 69% მაღალია. ფინანსთა სამინისტროს მიერ ჩატარებული მოლაპარაკებების შედეგად მიღებული რესტრუქტურის ხაზის შემდეგ 1997 წლისათვის უკვე საერთაშორისო ვალდებულებებზე მომსახურების კოეფიციენტი 27,46%-მდე დაცვა. კარგა ტენდენცია, რომ მომსახურების კოეფიციენტი 25%-ისაკენ ისწრაფვის; მაგრამ ისევე უნდა ვთქვათ ისიც, რომ თუ არ იქნება გადაადგილებული თურქმენეთის ვალის ძირითადი თანხის გადახდა, 1998 წელს ეს მაჩვენებელი კიდევ გაიზრდება.

საგარეო კრედიტების ეფექტურად გამოყენება აუცილებელი პირობაა ეკონომიკური ზრდის მაღალი ტემპების მისაღწევად. კრიზისული სიტუაცია მაშინ დგება, როდესაც საგარეო კრედიტების დიდი ნაწილი გამოიყენება არასანაწროო საქმიანობისა და საგადახდელო ბალანსის მუდმივი დეფიციტის დასაფინანსებლად.

რესტრუქტურირების მიმართულებით აღსანიშნავია 1997 წელსა და 1998 წლის დასაწყისში საქართველოს დავალიანებათა რესტრუქტურირება.

საკმაოდ მძიმე ტვირთია დავალიანება ევროგაერთიანებისადმი, რომელიც შეადგენს 127,4 მლნ ეკიუს, აღნიშნული პრობლემის გზების გამოწვევაზე იყო დაბარებული ევროგაერთიანების დელეგაციის საქართველოში ვიზიტის დროს 1997 წლის სექტემბერში. მთავარი, რაც იქნა გათვალისწინებული აღნიშნული დავალიანების რესტრუქტურირების პარამეტრების დადგენისას, არის საქართველოს ბიუჯეტის შეზღუდული შესაძლებლობები.

დღესდღეობით რესტრუქტურირებულია საქარ-

თველოს საგარეო ვალეტის უმეტესი ნაწილი. ამის გამო ხდება გრანტ-ელემენტის ზრდა კომერციულ კრედიტებზეც (იხ. ცხრილი N1 და გრაფიკი N4 გვიყვებენს საერთო სურათს, თუ რა მდგომარეობაა საქართველოს საგარეო ვალეტი ამ მაჩვენებლის მიხედვით. ყველაზე მაღალი გრანტულემენტის არის საერთაშორისო ორგანიზაციების კრედიტებზე. მათ შორის აღსანიშნავია სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ორგანიზაცია (რომლის გრანტულემენტია 81,80%). დაბალი გრანტულემენტია გერმანიის ("სიშენის") მესამე (16,21%) და ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების კრედიტებზე, რომლებიც არიან კომერციული სახის.

ეკონომისტების აზრით, საგარეო ვალეტი არ წარმოადგენს საშიშროებას ქვეყნისათვის, თუ მათი ზრდა ნაკლებია მშპ-ს ზრდაზე. აქედან გამომდინარეობს, რომ ქვეყანა იმყოფება ეკონომიკის იმ სტადიაში, როდესაც დამატებითი კაპიტალი მეტ შემოსავალს იძლევა, ვიდრე მისი ღირებულებაა. თუკი მშპ-ს ზრდა უფრო დაბალია ახალ კრედიტებზე ეს ფაქტი იწვევს ქვეყნიდან კაპიტალის გადინებას.

1996 წლის 1 მარტის მონაცემებით სახელმწიფო საგარეო ვალი 1,223 მლრდ აშშ დოლარს შეადგენდა. 1997 წლის 1 ივლისის მონაცემებით კი წარმოადგენდა 1,504 მლრდ აშშ დოლარს.

1998 წლის 1 იანვრის მონაცემებით საქართველოს საბარაო ვალეტი 1,625 მლრდ აშშ დოლარის ტოლია.

1997 წლის მონაცემებით საქართველოს საბარაო ვალის ნილი მშპ-ში 35,2% ტოლია.

დინამიკაში თუ გაითვალისწინებთ მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებს საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ინდიკატორ გეგმის მიხედვით 2000 წლისათვის საქართველოს საგარეო ვალის ნილი მშპ-ში დაახლოებით 18-20%-მდე შემცირდება.

2000 წლისთვის საქართველოს საბარაო ვალის ნილი მშპ-ში დაახლოებით 18-20%-მდე შემცირდება.

საქართველო ამ მაჩვენებლით მეზობელ ქვეყნებს შორის ყველაზე ცუდ მდგომარეობაში არის. გრაფიკი N5 გვიჩვენებს ამ შედარებას, თუმცა ეს მაჩვენებლები აღებულია 1995 წლის მონაცემებით, რომლის მიხედვით საქართველოს საგარეო ვალის ნილი მშპ-ში 44% იყო. სხვასთან შედარებით მაღალი მაჩვენებლები აქვთ თურქეთსა (43%) და რუსეთს (35%). საქართველოს მაჩვენებელი, როგორც ვხედავთ მცირდება, მაგრამ მაინც მაღალი რჩება.

საქართველოს საგარეო ვალის მშპ-ში მაღალი პროცენტის გამო ვალის შემდგომი ზრდა დასაშვებია მსოფლიო ძლიერი შეღავათიანი პირობებით მიღებული კრედიტების ხარჯზე. ე.ი. როგორც ზემოთ ვთქვით, არანაკლებ 5 წლის შეღავათიანი პერიოდითა და არა უმეტეს წლიური 4% საპროცენტო განაკვეთით.

ახალ კრედიტებზე გადასახდელი საპროცენტო თანხა არ უნდა აჭარბებდეს ექსპორტის ზრდის ტემ-

პებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში გამოიწვევს სავალუტო რეზერვების შემცირებას და დამატებითი ვალდებულებების წარმოშობას.

საგარეო დავალიანების დონის კონტროლისათვის მსოფლიო პრაქტიკაში შემოტანილი იქნა რამდენიმე პრაქტიკული წინადადება, მაგალითად, შეიზღუდოს დავალიანების მომსახურების საერთო მარეწვებელი განსაზღვრულ ციფრამდე. თუმცა შესაძლებლობა შენარჩუნებული იქნას დავალიანების მომსახურების, რომელიმე განსაზღვრული მარეწვებელი დამოკიდებულია რიგ ფაქტორებზე, როგორცაა: ექსპორტის პერსპექტივა, მოთხოვნილებები იმპორტში, მარაგების დონე, საგარეო ვაჭრობის შემდგომი პირობები, მომავალი საპროცენტო განაკვეთი და მოქმედების დონე.

ოფიციალური ჭერი სესხების სიდიდზე შეიძლება იყოს გაზომვადიერი იმ მხრივ, რომ ის უზრუნველყოფს საფინანსო დისციპლინას და იძულებული ხდის მთავრობას მიმართოს ყურადღება მაკროეკონომიკის ხელმძღვანელობაზე.

სახელმწიფოს მიერ საგარეო კრედიტების შეზღუდვა შეიძლება იმოქმედოს კერძო სექტორზე, რადგან მთავრობის მხრიდან სესხების შიდა ბაზარზე აღების შედეგად, კერძო სექტორი იძულებულია აიღოს სესხები უცხოეთიდან და ხშირად უფრო მაღალ საპროცენტო განაკვეთით და მოკლე ვადით, ვიდრე მთავრობას შეეძლო ვიქნა.

როგორც ცნობილია, საქართველოში მთავრობა ფინანსური წლის დასაწყისში ადგენს ახალი საგარეო სესხების აბსოლუტურ მაჩვენებელს.

1998 წლის ბიუჯეტი გათვალისწინებულია, რომ ახალი საერთაშორისო ვალდებულებები არ გადააჭარბებენ 200 მლნ ლარს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, თუ არ მოხდება თურქმენეთის კრედიტზე შეღავათიანი პერიოდის გაგრძელება თუნდაც ერთი წლით, უკვე 1998 წლის ძირითადი ვალის ანგარიშში გადასახდელი გვექნება 78,713 მლნ აშშ დოლარი.

ცხრილში N3 მოცემულია გადასახდელი საქართველოს საგარეო ვალზე წლების მიხედვით, სადაც ნათლად ჩანს, რომ დღეისათვის არსებულ ვალზე გადასახდელი 2002 წლამდე იზრდება, შემდეგ კი სწრაფად ეცემა. ეს განპირობებულია იმით, რომ 1998 წლიდან 2002 წლამდე ვიხდით ძირითადად თურქმენეთის კრედიტზე. 2006 წელს მთავრდება რუსეთის კრედიტზე გადასახდელი. ამის შემდეგ კი ძირითადად გვრჩება საერთაშორისო ორგანიზაციების კრედიტზე გადასახდელი. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ამ ცხრილში არ არის შეტანილი საერთაშორისო სავალუტო ფონდისა და ევროგაეროს თანხების კრედიტები. ამ უკანასკნელზე, როგორც ქვემოთ ვთქვით, წელს უნდა მივიღოთ ახალი კრედიტი, თუკი დაფარავთ ძველ დავალიანებას. ამის გამო წელს ამ კრედიტის ანგარიშში გადასახდელი გვაქვს დაახლოებით 127,4 მლნ ეკვი.

თუ ახალი სესხები მიღებული იქნება ისეთივე პირობებით, როგორც აქვს საერთაშორისო ორგანიზაციების კრედიტებს, მაშინ 2006 წლიდან გადასახდელი არცთუ ისე დიდი იქნება. ყველაზე მძიმე პერი-

ოდი საქართველოს ყოველწლიური გადასახდელი მხრივ აქვს თურქმენეთის ვალის დაფარვამდე, რადგანაც ასეთი მაღალი კრედიტის შემთხვევაში გვექვს ძირითადი თანხის დაფარვის მოკლე პერიოდი და ამიტომაც ყოველწლიური გადასახდელი დიდია.

საქართველოს საგარეო პოლიტიკის მომსახურების გადასახდელი მძიმე პერიოდი აქვს 1998-2002 წლამდე. 2002 წლამდე ვიხდით ძირითადი თანხის დაფარვას თურქმენეთის კრედიტზე. 2006 წელს კი მთავრდება რუსეთის კრედიტზე გადასახდელი.

საგარეო კრედიტებზე არ უნდა იყოს ცვალებადი საპროცენტო განაკვეთი, როგორცაა LIBOR. რადგან კრიზისული მდგომარეობის დროს არსებობს საშიშროება კურსის მომატებისა, რაც წარმოშობს დამატებით ხარჯებს და შეიძლება გამოიწვიოს კრიზისის გადმოტანა საქართველოში. ფისკალური საპროცენტო განაკვეთი საშუალებას იძლევა თავიდან ავიცილოთ ასეთი კრიზისული მდგომარეობა. ამასთან შეიძლება გაიზარდოს გაუთვალისწინებელი მომავალი გადასახდელი.

საგარეო ვალის რესტრუქტურისაციის განხორციელება დამოკიდებულია კრედიტორებისა და მოვალეების ტიპებზე.

ერთ-ერთი არის მთავრობათაშორისი სესხების რესტრუქტურირება პარიზის კლუბის ოფიციალური კრედიტორების ჩარჩოში. განიხილება ორი ვარიანტი ძირითადი ან საპროცენტო თანხის რესტრუქტურირება. მათი რეალიზაციის უმოკლეს პირობებში წარმოადგენს შეთანხმება საერთაშორისო სავალუტო ფონდსა და მოვალე-ქვეყანას შორის "ეკონომიკური განვითარებისა და მდგრადი საგადასახდელი ბალანსის არსებობის" პროგრამის ფარგლებში. ამ პროგრამის მიზანია დაამტკიცოს, რომ დავალიანების შემდგომი რესტრუქტურისაცა საჭირო აღარ იქნება.

დავალიანების გადაფორმების პირველი პირობები, პარიზის კლუბის ჩარჩოებში, მიღებულ იქნა 1988 წლის ივნისში და ეწოდებოდა ტრონტოს პირობები — შეთანხმების ხელმოწერის ადგილის მიხედვით. მოცემული პირობები შესაძლებლობას აძლევდნენ მოვალეებს ან ჩამოწმებულ ვალის მესამედ, ან გამოყენებინათ დაბალი საპროცენტო განაკვეთი (ნაბაზრო განაკვეთზე 3,5%-ით ნაკლები ან მისი ნახევარი). ტრონტოს პირობების გამოყენებით ოცმა მოვალე-ქვეყანამ მოახდინა საგარეო დავალიანებების რესტრუქტურირება 5,9 მლრდ აშშ დოლარის ოდენობით.

1991 წლის დეკემბერში ტრონტოს პირობები შეცვლილი იქნა ლონდონის პირობებით (თავდაპირველად უნოდებდნენ გაღრმავებულ ტრონტოს პირობებს), რომლებმაც საშუალება მისცა მოვალეებს ჩამოეწმებინათ ვალის 50%.

ლონდონის პირობებმა საშუალება მისცა შემოსულობანი მოვალეებიდან თანაბრად გაენაწილებინათ კრედიტორებს შორის. უმოკლესი მიზნება მ პირობების იყო სამწლიანი პერიოდის დაწყება, რომლის შემდეგაც კრედიტორები აფიქსირებდნენ

მოვალე-ქვეყნის მიერ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის პროგრამის შესრულების სიზუსტეს, ასევე სხვა კრედიტორებთან დამყარებული შეთანხმებების პირობებს. ეს უკანასკნელი არ უნდა ყოფილიყო უკვე გადაფორმებულ დავალიანებებზე არსებული პირობებზე ცუდი. ამ შემთხვევაშიც, როგორც ტრონტოს პირობებზე, კრედიტორები უნდა დარწმუნდნენ, რომ ვალის შემცირება არ გამოიწვევს დამატებით რესტრუქტურისაციას. ლონდონის პირობები მიღებული იქნა 1994 წლის დეკემბერში. მისი მოქმედების ვადაში 23 ქვეყანამ მოახდინა თავისი საგარეო დავალიანებების რესტრუქტურირება საერთო თანხით 9,1 მლრდ აშშ დოლარი.

პარიზის კლუბის ჩარჩოები თანამედროვე ვარიანტი დაბალ შემოსავლიანი ქვეყნებისათვის რეგლამენტირდება ნეაპოლის პირობებით, რომლებიც ძალში შევიდა 1994 წლის დეკემბერში. ამ პირობების უმოკლესი სახელად გახდა რესტრუქტურისაციის ისეთი სქემების შექმნა, რომლებიც საშუალებას იძლევიან შევადგინოთ სავალი ვალდებულებების მოცულობა. რესტრუქტურისაციის პროგრამა თავისი სწრაფი მოვალეების მიერ ძირითადი ნაწილის გადახდის გადავადებისა სანამ დაიწყებთ ვადით. მოვალე ქვეყანა, რომელზეც ვრცელდება ეს პირობები, უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნას: ერთობლივი ეროვნული პროდუქტი ერთ სულ მოსახლეზე უნდა იყოს 500 აშშ დოლარზე ნაკლები ან საგარეო ვალი ექსპორტთან შედარებით 350%-ს უნდა აჭარბებდეს. ნეაპოლის პირობები საშუალებას იძლევა ჩამოწმონ საპროცენტო თანხის 67%. საგარეო ვალებით ძლიერ დამძიმებულ ქვეყნებს საშუალება ექნება მოახდინონ ძირითადი თანხის 50%-ის ან მისი ექვივალენტური მომსახურების ღირებულების ჩამოწმება.

პოუსტონის პირობები მიღებული იქნა 1990 წელს, რომლებმაც საშუალება მისცა პარიზის კლუბის მოვალე-ქვეყნებს, საშუალო დონის შემოსავლებით ერთ სულ მოსახლეზე, ანარეზონ არსებულ საგარეო ვალის კონვერსია ფასიან ქვადღებში, ეროვნული ვალუტაში ან გაცვალონ საბაზრო კურსით ეროვნული ფონდებისათვის, რომელთა მიზნებია სხვადასხვა სახის საექსპორტქმედო საქმიანობა. კონვერტაცია მთლიანად მოიცავდა სახელმწიფო ვალის მოცულობას, თუ კი მიმართული იყო ეროვნული განვითარებისაკენ. სხვა სახის ვალდებისათვის კონვერსიის შესაძლებლობა იხსნებოდა ვალის მთლიანი თანხის 10%-ით ან 10 მლნ დოლარით. ეს დამოკიდებული იყო იმაზე, თუ რომელი უფრო მეტი იქნებოდა გამოყენებული იყო ლონდონისა და ნეაპოლის პირობებშიც.

პარიზის კლუბის სამდინგოს მონაცემებით 1994 წლის ბოლოსათვის კონვერტირებული იყო ვალდებულებები თანხით 2,2 მლრდ დოლარი. უმეტესი წილი მოდიოდა შემდეგ მოვალე ქვეყნებს: ეკვატორ, სპილოს ძვლის სანაპირო, მერუ და ტანზანია. კრედიტორებს შორის თავისი ვალდების შედარებით ეფექტურად კონვერტირება მოახდინა საფრანგეთმა (974 მლნ აშშ დოლარი), შევიცარიამ (726 მლნ აშშ დოლარი), ბელგიამ (151 მლნ აშშ დოლარი) და გერმანიამ (130 მლნ აშშ დოლარი).

მეორე ვარიანტი — კომერციული ვალის რესტრუქტურისაცია. კომერციული კრედიტების დავალიანებების გადაფორმება ხორციელდება ძირითადად ორი საშუალებით:

დავალიანების შემცირება სავალი ვალდებულებების დისკონტით შესყიდვის შედეგად მეორად ბაზარზე დაბალი შემოსავლიანი ქვეყნების მიერ განვითარების საერთაშორისო ასოციაციის დავალიანებების შემცირების ფონდის საშუალებით ან ვალეების კონვერსიით. ვალის ან მომსახურების შემცირების გზით ბრედის გეგმის ფარგლებში, წარმოადგენილი 1989 წელს, ან ვალეების კონვერსია საშუალო შემოსავლიანი ქვეყნებისათვის.

დავალიანების შემცირების ფონდი იყო ორგანიზებული 1989 წელს უღარბესი განვითარებადი ქვეყნების დასახმარებლად, რომლებსაც ჰქონდათ უფლება მიეღოთ კრედიტები მხოლოდ განვითარების საერთაშორისო ასოციაციის სახით და შეეხებოდა რესტრუქტურისაცია მათი საგარეო დავალიანებების.

მოვალე ქვეყნის მიერ მეორად ბაზარზე თავისი სავალი ვალდებულებების დისკონტით შესყიდვას განვითარების საერთაშორისო ასოციაციის ფონდის საშუალებით თან ახლდა დარიცხული პროცენტების დაფარვა. ფონდის წესებშიც გამოხატული გამოწყიდვას ექვემდებარება საშუალო და გრძელვადიანი სახელმწიფო ვალდებულებები კერძო უცხოური კრედიტორების მიმართ, რომლებიც არ უნდა იქნეს დამატებითი გარანტირებული ან უზრუნველყოფილი მთავრობის ან შესამე მხარის მიერ. ამასთან მოკლევადიანი კომერციული ვალდებულებები გაცემული ექსპორტორების მიერ. ასევე ფონდის სახსრები შეიძლება გამოყენებულ იქნას ვალის კონვერსიისათვის ეროვნული ეკონომიკის განვითარების პროგრამის ფარგლებში.

ფონდის მხრიდან დახმარება ხორციელდება, თუ მოვალე-ქვეყანა ასრულებს შემდეგ პირობებს: — სტაბილიზაციის პროგრამის არსებობა შეთანხმებული განვითარების საერთაშორისო ასოციაციისა და სხვა ფინანსურ ორგანიზაციებთან; — საგარეო ვალის მართვის სტრატეგიის არსებობა.

განვითარების საერთაშორისო ასოციაციის მიერ დავალიანებების გადაფორმების პროგრამას თითოეული ქვეყნისათვის ერთჯერადი ხასიათი აქვს, შეზღუდული 10 მლნ აშშ დოლარით. გამოწვევის შემთხვევაში შეიძლება ეს თანხა გაიზარდოს.

1994 წლის ბოლოსათვის განვითარების საერთაშორისო ასოციაციამ სხვა საერთაშორისო ფინანსურ ორგანიზაციებთან ერთად მოახდინა ოპერაციების დაფინანსება დავალიანების ექვივალენტური შემცირებით 815 მლნ აშშ დოლარით.

ბრედის გეგმა შემოღებულ იქნა 1986 წელს აშშ-ს ადმინისტრაციის მიერ, რომელიც მიმართულია საგარეო ვალის სიდიდისა და მომსახურების ღირებულების შემცირებისაკენ ერთ სულ მოსახლეზე საშუალო შემოსავლიანი განვითარებადი ქვეყნებისათვის.

ბრედის გეგმის ძირითადი მიზნები იყო: — ფულადი მასის კონტროლი; — ბიუჯეტის დეფიციტისა და ინფლაციის შემცირება;

პრეკტივისაციის პროცესის აქტივიზაცია. ეს პროგრამა ითვალისწინებს რესტრუქტურისაციის სამ ვარიანტს:

ვარიანტი 1 --- წარმოადგენს მოვალე-ქვეყნის მიერ თავისი ვალდებულებების ნაწილის შესყიდვას მეორად ბაზრის ფასებზე დაბლა. ამასთან იგი თანახმაა კომპენსირება გაუკეთოს კომერციულ კრედიტორებს ნაღდი საშუალებებით დაახლოებით 10-15 პროცენტით;

ვარიანტი 2 --- ვალის გაცვლა შესაბამის მონიშნულ არ დისკონტინირებულ ობლიგაციებზე. პროცესი ობლიგაცია არის 10 წელზე მეტი ვადით და შედევათიანი პერიოდით, ასევე საპროცენტო განაკვეთი აქვს საბაზროზე დაბალი;

ვარიანტი 3 --- სავალო ვალდებულებების ნაწილის გაცვლა მოვალის ეროვნულ (არაკონვერტირებად) ვალუტაზე (როგორც წესი სხვადასხვა სახის საქველმოქმედო ფონდების შესაქმნელად) ან ეროვნული კომპანიების აქციებზე.

ბრეიდის გეგმის ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტია ვალის აქციონერულ კაპიტალზე გაცვლის მექანიზმი (სუპო), რომელიც ხორციელდება ორი ძირითადი მიმართულებით: საგარეო დავალიანებების ნაწილის გადაცვლა მოვალე-ქვეყნის სანარმოების აქციებში; უცხოურ ვალუტაში არსებული საგარეო ვალდებულებების გადაცვლა შიდა სავალო ვალდებულებებში, რომლითაც საშუალება ეძლევათ ქვეყნის მეორად ბაზარზე შეიძინონ სანარმოთა აქციები ან მოახდინონ პირდაპირი ინვესტირება. ამასთან შიდა ვალდებულებები მცირდება, ხოლო უცხოელი კრედიტორები მიიღებენ მოცემული ქვეყნის კაპიტალის ნაწილს.

ვალეების კონვერსია წარმოადგენს საგარეო ვალეების მართვის ერთ-ერთ ინტეგრალურ ნაწილს. პირველი ქვეყანა ვალეების მალალი დონით, რომელმაც მიიღო ინსტიტუციონალური პროგრამა --- ვალეების კონვერსია იყო ჩილე (1985 წლის მაისი). კონვერსიულ ოპერაციებს შორის შედარებით მაღალი წილი უკავია ვალეების შესყიდვას მეორად ბაზარზე საბაზრო ფასზე ნაკლებით (მთელი ოპერაციების 40%) და კონვერსია კორპორაციული სანარმოების აქციებში (მთელი ოპერაციების 34%).

ვალეების აქციებში გადაცვლის მექანიზმი. მოცემული ოპერაცია ითვალისწინებს ვალის კონვერტაციას კერძო კრედიტორების მიერ მოვალე-ქვეყნის კომპანიების აქციებში. ინვესტორები ყიდულობენ ვალს მეორად ბაზარზე, შემდეგ ის ტრანსფორმირდება ქვეყნის ეროვნული ბანკის მიერ შესაბამისი ინსტრუმენტებით ეროვნულ ვალუტაში აქციების შემდგომი შესყიდვისათვის. ეს მექანიზმი აქტიურად გამოიყენებოდა ჩილეს, არგენტინისა და მექსიკის საგარეო ვალდებულებათა გადაფორმებისათვის.

ვალის ეროვნულ ვალუტაში კონვერსიის მექანიზმი (ვალი განვითარებისათვის). ბოლო წლებში იზრდება კრედიტორების ინტერესი ვალეების კონვერსიის მიმართ მოვალე-ქვეყნებში ეროვნული ეკონომიკის განვითარებისათვის. კრედიტორმა სახელმწიფოებმა შეიმუშავეს ეროვნულ ვალუტაში ვალის კონვერსიის პროგრამები განვითარების პროექტების გრძელვადიანი დაფინანსების მიზნით. გამოიყენა სამი სახის ასეთი პროგრამები:

- ვალი ბუნების დაცვაზე;
- ვალი ჯანდაცვაზე;
- ვალი განათლებაზე.

სახელმწიფო კრედიტის ეფექტურობის მიღწევისათვის კონვერსიის გარდა სახელმწიფო საგარეო ვალის მართვისას იყენებენ ისეთი ღონისძიებებს, როგორცაა: რეფინანსირება, კონსოლიდაცია, დაფარვის გადავადება და ვალეების ანულირება.

საგარეო ვალეების კონვერსიაზე შიდა ვალეებში ქვემოთ ვისაზრებთ და როგორც ვნახეთ მსოფლიო პრაქტიკაში ფართო გამოყენება ხდება ნილად. ეკონომისტები განიხილვენ შიდა ვალეებში, როგორც ბაზის ვალს შეიღობილისადმი. ამიტომ შიდა ვალეების ზრდის საგარეო დავალიანების შესამცირებლად არცთუ ისე საშუალოდ თვლიან.

რეფინანსირება ვალისმხმობის ძველი დავალიანებების დაფარვას ახალი კრედიტების აღებით. საქართველოს ასეთი პრაქტიკა ჰქონდა ავსტრიის, რუსეთსა და ასევე სხვა ქვეყნების კრედიტებზე, რომლებთანაც ძველი დავალიანების დასაფარავად ხელმოწერა ახალ საკრედიტო ხელშეკრულებებს.

საქართველოში ასეთი პრაქტიკის გამოყენება შეიძლება საგარეო ვალეების სახელმწიფო სახაზინო ვალდებულებებში, ან სხვა ფასიან ქვალდებში კონვერსიით. თუმცა წარმოიქმნება ღონისძიებები იმასთან დაკავშირებით, რომ უცხოელ კრედიტორებს ხელში უფარდებათ ქვეყნის კაპიტალის ნაწილი. კრედიტორებსა უკვე ინვესტირებად გადაეცევიან ეკონომისტების შორის იბადება ზარი, ეს ხომ არ წარმოიშობს უცხოელების ხელში დიდი კორპორაციული სანარმოების საკონტროლო პაკეტის ჩაღებას.

კონსოლიდაციის ქვეშ იგულისხმება ვალეების პირობების ცვლილება დაკავშირებული ვადებთან. ვალეების ცვლილება უკვე არსებულ ვალეებზე საქართველოს საგარეო დავალიანებების რესტრუქტურისაციის ერთ-ერთი საინტერესო ხერხია. ასეთი სახით მიმდინარეობს მოლაპარაკება თურქმენეთის მხარესთან შეღავათიანი ვადების გაზრდის თაობაზე. როგორც ცნობილია, თურქმენეთის კრედიტზე რესტრუქტურისაციის დროს, რომელიც რეფინანსირების გზით მოხდა, კრედიტორი მხარე თანახმა იყო შემდგომ მოლაპარაკებაზე შეღავათიანი პერიოდის გასაზრდელად. დღესდღეობით კი, როგორც ვთქვით, მიმდინარეობს მოლაპარაკება კონსოლიდაციის გზით.

დავალიანებების დროებითი რეორგანიზაციის მიზნით საინტერესო გზაა გადასახდელის გაყინვა და დაფარვის გადავადება. ამ შემთხვევაში მოვალე-ქვეყნები კრედიტორებთან შეთანხმდებიან, რომ დავალიანების გადახდა გადავადდება განსაზღვრული პერიოდისათვის და გაიყინება (ამ პერიოდის განმავლობაში აღარ დაერიცხება საპროცენტო თანხა).

სახელმწიფო ვალეები მიღებული საერთაშორისო კრედიტების საფუძველზე არის ფართო დისკუსიის საგანი, რადგან ხშირად სესხს იღებენ ერთი და გადახდა კი უნდათ მათ თაობაზე. ამის გამო იყო შემთხვევები, როდესაც მთავრობებმა უარი თქვეს წინა ხელისუფლების მიერ მიღებული ვალეების გადახდაზე. საგარეო ვალის ანულირება საინტერესოა ერთი მხრივ, მაგრამ პრობლემატურია მეორე მხრივ. თუ ხდება დავალიანების ჩამოწერა კრედიტორის თანხ-

მობით, მაშინ პრობლემის წარმოშობის საშიშროება არ არის. მაგრამ თუ ქვეყანას არ შეუძლია გადაიხადოს საგარეო დავალიანებები, მაშინ ეს ფაქტი იმოქმედებს მის კრედიტუნარიანობაზე და საერთაშორისო პრესტიჟზე. ამ შემთხვევაში ახალი კრედიტის მიღება შეუძლებელი ხდება. თუ მთავრობა გამოაცხადებს, რომ უარს ამბობს გადაიხადოს წინა ხელისუფლების მიერ მიღებული საგარეო ვალეები (როგორც მოხდა რუსეთში 1917 წლის რევოლუციის, II მსოფლიო ომის შემდგომ და ასევე სხვა ქვეყნებში სხვადასხვა დროს), ამ დროს პრობლემატური ხდება არა მარტო ახალი კრედიტების მიღება, არამედ საგარეო ვაჭრობაში მონაწილეობაც და ინვესტიციებიც.

ასეთი პრობლემატური სიტუაციების მოსაგვარებლად მუშაობს ძირითადად საერთაშორისო საგარეო ურთიერთობების სფეროში. თუ მოვალე-ქვეყანა ვერ აკმაყოფილებს კრედიტორის მოთხოვნებს, საკალუტო ფონდი შედარებით შეღავათიანი პირობებით აძლევს მას კრედიტს ვალდებულებების დასაფარავად. რადგან თანამედროვე მსოფლიოში ჩაკეტილი ეკონომიკის ფუნქციონირება უკვე შეუძლებელია, ამიტომ ქვეყნები ცდილობენ ყოველთვის სინარჩუნონ თავიანთი კრედიტუნარიანობა. ასე მაგალითად, რუსეთმა თავის თავზე აიღო სსრკ-ს საგარეო ვალდებულებები 80 მლნ აშშ დოლარი. შედეგო უარი ეთქვა მათ გადახდაზე, მაგრამ ახალი კრედიტების მიღების ნაკლები შესაძლებლობა ექნებოდა.

ვალეების კონვერსიის დროს ჩვენ განვიხილეთ კრედიტორების მიერ ვალეების ეროვნულ ვალუტაში გადაცვლა საქველმოქმედო თუ ეკონომიკის ზრდის ხელშეწყობით ფონდების შესაქმნელად. განხილული იყო სამი ვარიანტი. საქართველოსთვის უფრო საინტერესოა ბუნების დაცვის პროგრამები. მსოფლიო

პრაქტიკაში არის მაგალითები ეკოლოგიური მიზნით სახელმწიფო ვალეების რესტრუქტურისაციისა. 1995 წლის კონფერენციაზე "გაერო სამყარო ევროპისათვის" ევროპის ქვეყნებმა და აშშ-მ პოლონეთს აპატიეს 466 მლნ აშშ დოლარი იმ პირობით, რომ ეს თანხა გამოიყენებოდა ქვეყნის შიგნით გარემოს დაცვისათვის. * (MINISTERIAL CONFERENCE "ENVIRONMENT FOR EUROPE" Bulgaria 1995)

საქართველოს პერსპექტივაში "TRACECA"-სა და "ბისესი" გავრცელებაში გარემოს დაცვის მიზნით შეუძლია გამოიყენოს მსოფლიო პრაქტიკა და მოახდინოს ვალეების რესტრუქტურისაცია.

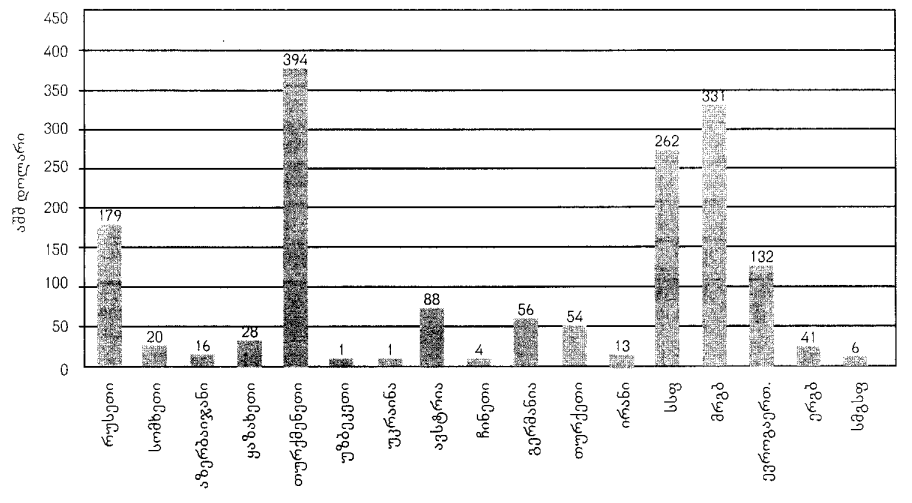
სასარგებლო იქნებოდა გამოგვეყენებინა საგარეო დავალიანებების რესტრუქტურირების სხვადასხვა მეთოდები ადაპტირებული მსოფლიო პრაქტიკაში და მოვხახოთ ვხა გადასახდელის გადავადების კურსიდან ვალეების შემცირების კურსზე. ამისათვის საჭიროა გამოიყენოთ სქემები წარმოადგენილი ჰუმანტონის პირობებით იმ ქვეყნებისათვის, რომელთა შემოსავლები ერთ სულ მოსახლეზე საშუალო დონისა და ძლიერ დამძიმებულნი არიან საგარეო ვალდებულებებით.

საქართველოში საგარეო ვალეების პრობლემა დროთა განმავლობაში უფრო წინა პლანზე წამოინევა. მხოლოდ რესტრუქტურისაცია არ არის გამოსავალი ამ სიტუაციაში. გადახდელუნარიანობის ამალეებისათვის აუცილებელია ეკონომიკის ზრდის სახელით ადგილი კრედიტების მიზანმიმართული გამოყენებით.

მოსხმების შედგენისას ჩვენ ვიხილმძღვანელო ფინანსთა სამინისტროსა და პარლამენტის საფინანსო-საბიუჯეტო კომიტეტის მონაცემებით.

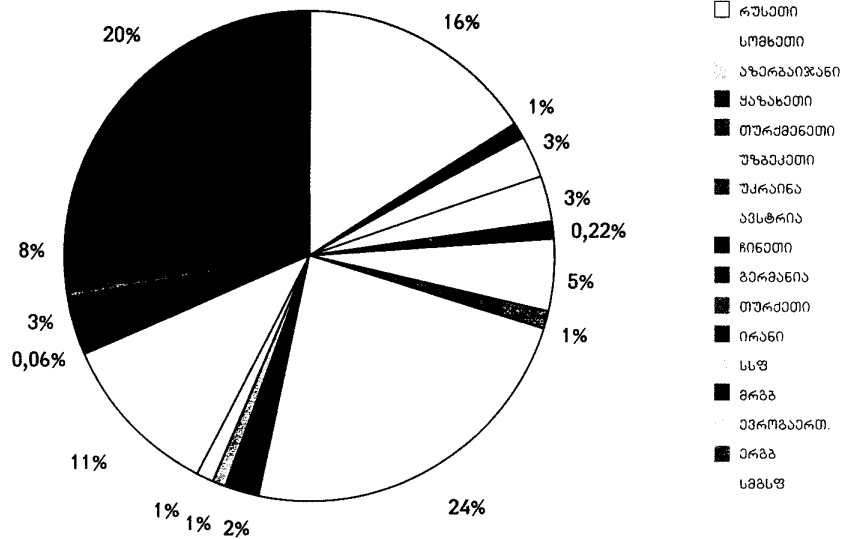
გრაფიკი №1

საქართველოს საბარეო ვალეტი

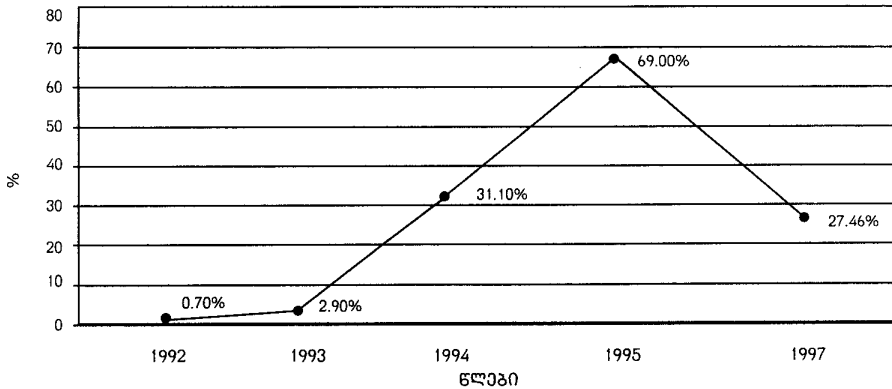
გრაფიკი N2

საქართველოს საგარეო ვალუბის წილობრივი მონაცემები

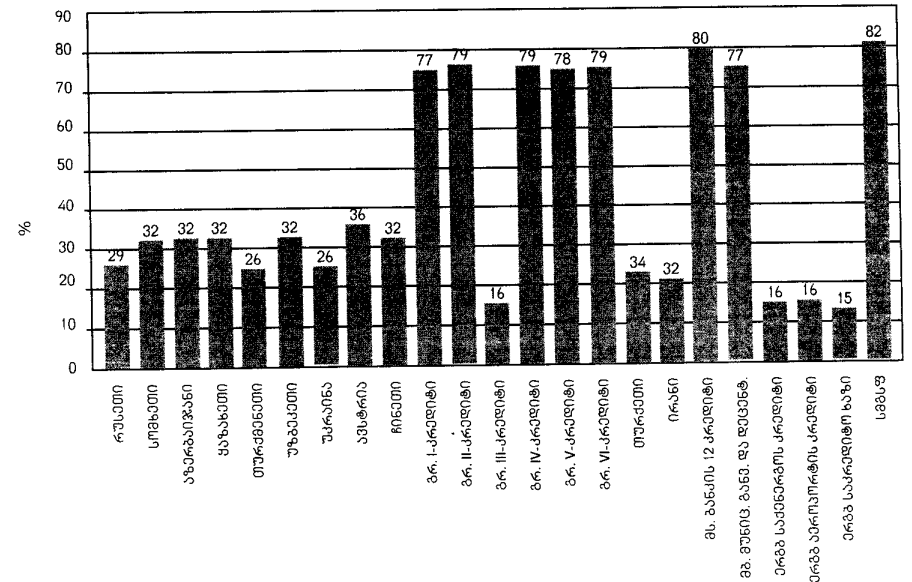
გრაფიკი N3

საქართველოს საგარეო ვალდებულებებზე მომსახურების კოეფიციენტი ექსპორტთან შედარებით

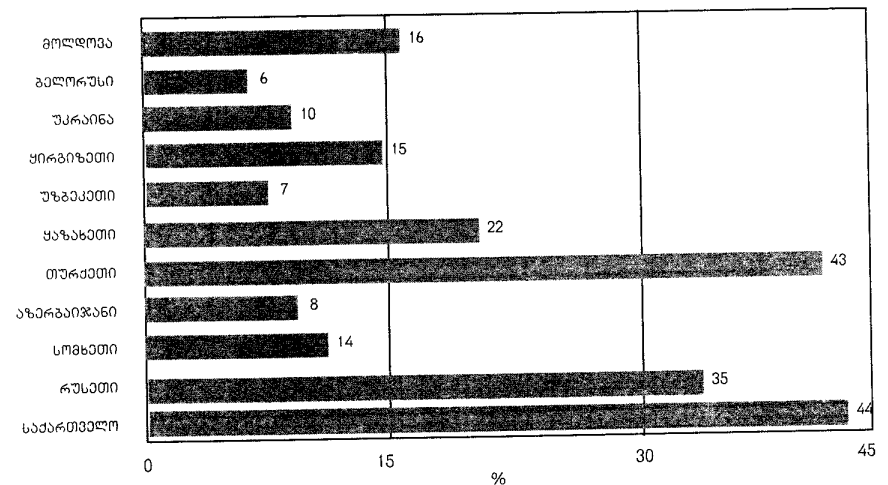
გრაფიკი N4

გრანტ-ელემენტები საქართველოს საგარეო ვალუბზე

გრაფიკი N5

მეზოპლი ქვეყნების საგარეო ვალუბი მშპ-სთან შედარებით 1995 წლის მონაცემებით

გადასახდელი საპარტოვო საბარო ვალაპი წლების მიხედვით
ცხრილი №3
(მლნ აშშ დოლარი)

კრედიტული ქვეყანა	გადასახდელი										
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
რუსეთი სულ	7.1708	7.1708	32.7808	31.7564	30.7320	29.7076	28.6832	27.6588	26.6344		
ა) ძირითადი თანხა			25.61	25.61	25.61	25.61	25.61	25.61	25.61		
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	7.1708	7.1708	7.1708	6.1464	5.122	4.0976	3.0732	2.0488	1.0244		
სომხეთი სულ	0.7837	0.7837	0.7837	4.7033	4.5456	4.3909	4.2321	4.0753			
ა) ძირითადი თანხა				3.9186	3.9186	3.9186	3.9186	3.9186			
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.7837	0.7837	0.7837	0.7837	0.6270	0.4723	0.3135	0.1567			
აზერბაიჯანი	0.6476	0.6476	0.6476	0.6476	3.8854	3.7559	3.6263	3.4968	3.3673		
ა) ძირითადი თანხა					3.2378	3.2378	3.2378	3.2378	3.2378		
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.6476	0.6476	0.6476	0.6476	0.6476	0.5181	0.3885	0.259	0.1295		
ყაზახეთი სულ	1.11096	1.11096	1.11096	6.66576	6.4436	6.2214	5.9992	5.777			
ა) ძირითადი თანხა				5.5548	5.5548	5.5548	5.5548	5.5548			
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	1.11096	1.11096	1.11096	1.11096	0.8888	0.6666	0.4444	0.2222			
თურქმენეთი სულ	94.4561	91.308	88.1590	85.0105	81.8619						
ა) ძირითადი თანხა	78.7134	78.7134	78.7134	78.7134	78.7134						
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	15.743	12.594	9.4456	6.2971	3.1485						
უზბეკეთი სულ	0.04008	0.04008	0.04008	0.24048	0.23246	0.22445	0.21643	0.20842			
ა) ძირითადი თანხა				0.2004	0.2004	0.2004	0.2004	0.2004			
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.04008	0.04008	0.04008	0.04008	0.03206	0.02405	0.01603	0.00802			
უკრაინა სულ	0.0366	0.0366	0.21961	0.21229	0.20497	0.19765	0.19033				
ა) ძირითადი თანხა			0.183006	0.183006	0.183006	0.183006	0.183006				
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.0366	0.0366	0.0366	0.029280	0.021960	0.014660	0.007320				
ავსტრია (I-II კრედიტი) სულ	3.53822	3.53822	3.53822	3.53822	10.909516	10.614668	10.319818	10.024951	9.730109	9.435247	9.140406
ა) ძირითადი თანხა					7.371295	7.371295	7.371295	7.371295	7.371295	7.371295	7.371295
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	3.53822	3.53822	3.53822	3.53822	3.53822	3.243370	2.948518	2.653666	2.358814	2.063962	1.769111
ჩინეთი სულ	0.1424	0.1424	0.1424	0.1424	0.1424	0.8544	0.8259	0.7975	0.7689	0.7405	
ა) ძირითადი თანხა						0.7120	0.7120	0.7120	0.7120	0.7120	
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.1424	0.1424	0.1424	0.1424	0.1424	0.1424	0.1139	0.0855	0.0569	0.0285	
თურქეთი სულ	2.1720	2.1720	2.1720	2.1720	8.2053	7.9640	7.7226	7.4813	7.24	6.9986	6.7573
ა) ძირითადი თანხა					6.0333	6.0333	6.0333	6.0333	6.0333	6.0333	6.0333
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	2.1720	2.1720	2.1720	2.1720	2.1720	1.9307	1.6893	1.4480	1.2067	0.9653	0.7240
ირანი სულ	0.5130	0.5130	0.5130	3.0782	2.9756	2.8730	2.7704	2.6678			
ა) ძირითადი თანხა				2.5652	2.5652	2.5652	2.5652	2.5652			
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.51304	0.51304	0.51304	0.51304	0.4104	0.3078	0.2052	0.10261			
გერმანია სულ	0.8069	1.1598	1.4872	1.4360	1.3849	1.3337	1.3468	1.3551	1.3029	1.5311	1.6894
I, II, IV, V, VI - კრედიტი სულ	0.3719	0.3719	0.3719	0.3719	0.3719	0.3719	0.4362	0.4957	0.4947	0.7740	1.6894
ა) ძირითადი თანხა							0.0643	0.1286	0.1286	0.4088	1.3273
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.3719	0.3719	0.3719	0.3719	0.3719	0.3719	0.3719	0.3671	0.3661	0.3652	0.3621
III - კრედიტი სულ	0.435	0.7879	1.1153	1.0641	0.0130	0.9618	0.9106	0.8594	0.8082	0.7571	
ა) ძირითადი თანხა		0.3529	0.7059	0.7059	0.7059	0.7059	0.7059	0.7059	0.7059	0.7059	
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.435	0.435	0.4094	0.3582	0.3071	0.2559	0.2047	0.1535	0.1023	0.0512	
ერგბ სულ	5.7748	5.8262	5.8584	5.8589	5.3137	5.0413	4.7691	2.9253	2.7565	2.5877	0.6090
I კრედიტი (საქმიერგბ)	3.113	2.983	2.853	2.722	2.592	2.462	2.331	2.201	2.071	1.940	
ა) ძირითადი თანხა	1.810	1.810	1.810	1.810	1.810	1.810	1.810	1.810	1.810	1.810	
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	1.3032	1.1729	1.0426	0.9122	0.782	0.6516	0.5213	0.3910	0.2606	0.1303	

კრედიტი (იეროპორტი)	2.2963	2.1927	2.0892	1.9856	1.8821	1.7785	1.6750				
ა) ძირითადი თანხა	1.5714	1.5714	1.5714	1.5714	1.5714	1.5714	1.5714				
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.7249	0.6213	0.5178	0.4142	0.3107	0.2071	0.1036				
III კრედიტი (სა კრედიტი ხაზი)	0.3653	0.6506	0.9166	0.8781	0.8397	0.8012	0.7628	0.7243	0.6859	0.6474	0.6090
ა) ძირითადი თანხა		0.2853	0.5705	0.5705	0.5705	0.5705	0.5705	0.5705	0.5705	0.5705	0.5705
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.3653	0.3653	0.3461	0.3076	0.2692	0.2307	0.1923	0.1538	0.1154	0.0769	0.0385
მსოფლიო ბანკი	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824	2.4824
მე-13 კარდა	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295
ა) ძირითადი თანხა									1.0686	3.8211	7.1888
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295	2.3295
მე-13 მუნიციპალიტეტი	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529
ლა დეკლარატი	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529
ა) ძირითადი თანხა											1.0187
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1529	0.1452
სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი (IFAD)	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353
ა) ძირითადი თანხა											0.0783
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0353	0.0347
სულ	119.7108	116.9666	139.9707	147.7057	159.3551	175.6966	184.2884	192.7990	201.4699	210.2412	219.1210
ა) ძირითადი თანხა	82.0948	82.7330	109.1642	121.4032	138.0456	160.0442	171.1771	182.2395	193.3682	204.5368	215.7017
ბ) საპროცენტო განაკვეთის თანხა	37.6160	34.2336	30.8065	26.3025	21.3095	15.6524	13.1113	10.5595	8.1017	6.1085	5.2193

სააქციო გარდასახადი საქართველოში

დავით ამალოვაძე

აქციზი არაპირდაპირი გადასახადის ერთ-ერთ სახეობას წარმოადგენს, რომელიც გადაიხდება აქციზური საქონლის მიწოდებისას მის ფასთან ერთად. აქციზით იბეგრება საქონლის ცალკეული სახეობის ჯგუფი, რომელსაც ახასიათებს შემდეგი თავისებურებები: პირველი, მათი წარმოება და რეალიზაცია მთავრების განსაკუთრებული ზედამხედველობის ქვეშ ხდება; მეორე, მოთხოვნა ფასში ასეთ საქონელზე არაელასტიურია, ანუ ფასის საგრძობლოდ მომატების შემთხვევაში ამ საქონლების მოხმარება მხოლოდ ოდნავ მცირდება. მესამე, ისინი წარმოადგენენ ფუფუნების საგნებს; მეოთხე, მთავრობათა დამოკიდებულების თანახმად ამგვარი საქონელი არ ითვლება არსებითი მნიშვნელობის საქონლად და მათი მოხმარება უარყოფით ექსტერნალიტეტს იწვევს (მაგალითად, თამბაქოს მოხმარება დაკავშირებულია მწველბუბო სხვადასხვა დაავადებათა გავრცელებასთან).

საქართველოში აქციზური საქონლის წარმოება და იმპორტი იბეგრება აქციზით, თუ ეს საქონელი არ არის განთავისუფლებული გადასახადისაგან. საგადასახადო კოდექსის თანახმად აქციზური საქონლის ექსპორტი იბეგრება ნულთან განაკვეთით.

აქციზი ითვლება როგორც ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი საგადასახადო შემოსავლების გასაზრდელად, ვინაიდან საქონლის სახეობათა ვინორ ჯგუფზე ფოკუსირების გამო იგი მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს მოხმარებელთა გადაწყვეტილების მიღებაზე და რესურსების განაწილებაზე. ამასთან აქციზი არ მოითხოვს სერიოზულ ადმინისტრაციულ დაძაბულობას და იგი სხვა გადასახადებთან შედარებით, გადახდისაგან თავის არიდების მცირე შესაძლებლობებს იძლევა. აქციზური საქონელი იმავდროულად და რეალიზაციის მსხვილი მასშტაბებით, მწარმოებელთა შედარებით მცირე ჯგუფით და მისი საქონელ-სუბსტიტუტების სიმცირით, რაც საბოლოო ჯამში ხელს უწყობს იმ მიზნის მიღწევას, რასაც შემოსავლის გაზრდა ჰქვია.

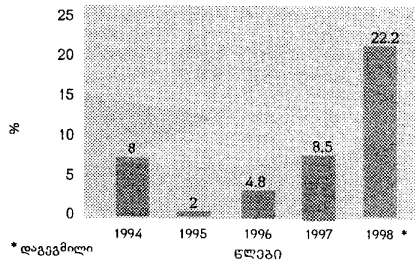
გარდა საბიუჯეტო შემოსავლების მაქსიმიზაციისა, აქციზი იმავდროულად სხვა არანაკლებ მნიშვნელოვანი მიზნების მიღწევასაც ემსახურება, კერძოდ: (1) პროდუქციის მოხმარების შემცირება ჯანდაცვის თვალსაზრისით (ალკოჰოლური სასმელები, თამბაქოს ნაწარმი); (2) გარემოს დამინტერესების შემცირება და კონსერვაციის ხელშეწყობა ენერგოპროდუქტების მოხმარებისას; (3) მოსაქრებლები ავტომობილების მფლობელებსაგან გზების მოვლა-შეკეთებისათვის (ბენზინზე აქციზის საშუალებით); (4) ფუფუნების საგნების მოხმარების შემცირება.

აქციზის განაკვეთები შეიძლება დაწესებულ იქნეს ორგერად ან სპეციფიურ ან ე.წ. ად ვალურ (ad valorem — ღირებულების შესაბამისად) პირობებში. აქციზის სპეციფიური განაკვეთი გულისხმობს, რომ დაბეგვრის ბაზას წარმოადგენს არა საქონლის ღირებულება, არამედ ფიზიკური ერთეული. საქართველოში არქმედებს ად ვალური სისტემა, ისევე როგორც აზერბაიჯანში, სომხეთში, უკრაინაში, ხოლო რუსეთში კი — შერეული სისტემა.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის თანახმად აქციზური საქონელი იბეგრება შემდეგი განაკვეთებით:

N	საქონლის დასახელება	აქციზის განაკვეთები
1.	ყურძნის ღვინოები და ღვინომასალები, შამპანური და ცქრილა ღვინოების გარდა.	15%
2.	შემავრებული ღვინოები და ღვინომასალები.	50%
3.	ყურძნის ცქრილა და შუშხუნა ღვინოები.	20%
4.	შამპანური ღვინოები.	100%
5.	ვერმუტი, ხილის ღვინოები (ხილის შუშხუნა ღვინოების ჩათვლით) ღვინომასალები, სხვა სასმელები.	50%
6.	სპირტიანი სასმელები:	
	. ბრენდი, ბრენდის მასალა, ყურძნის ღვინისაგან მიღებული სხვა სპირტიანი სასმელები, არაყი.	50%
	. სხვა დანარჩენი (კონიაკი, ვისკი, ჯინი, რომი, ბალზამი, ლიქიორი და სხვა ალკოჰოლური სასმელები).	100%
7.	ეთილის სპირტი	100%
8.	ლუდი	15%
9.	თამბაქოს ნაწარმი (თამბაქოს ნედლეულის გარდა):	
	. უმლოესი, 1-ლი და მე-2 კლასისა.	100%
	. მე-3, მე-4, მე-5 და მე-6 კლასისა.	5%
10.	საიუველირო ნაწარმი	35%
11.	მსუბუქი ავტომობილები	15%
12.	მსუბუქი ავტომობილების საბურავები	15%
13.	საავტომობილო ბენზინი	15%
14.	ეთილური ბენზინი	50%
15.	თარისა და ორგანული ნივთილედი, ძვირფასი სახეობის თევზებისა და ზღვის პროდუქტების დელიკატური პროდუქცია.	20%

აქციზიდან მიღებული შემოსავლების დინამიკის მიმოხილვა

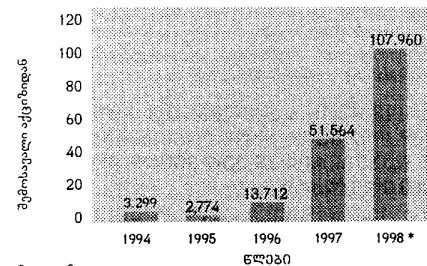
აქციზური შემოსავლების უდიდესი წილი იმპორტის დაბეგვრიდან მიიღება.

საერთო აქციზური შემოსავლებიდან ლომის წილი იმპორტულ საქონელზე მოდის, მაშინ როდესაც ადგილობრივი წარმოების აქციზური საქონლიდან შემოსავალი ძალიან მწირია. მაგალითისთვის, 1997 წელს ბიუჯეტში ერთობლივად აქციზურმა შემოსავალმა შეადგინა 51 964 ლარი, საიდანაც 49 900 ათასი ლარი იმპორტიდან იქნა მიღებული. ამის ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი ალბათ ის არის, რომ ქვეყანაში წარმოებული აქციზური საქონლის უდიდესი ნაწილი ექსპორტში გაიტანება, ხოლო ექსპორტი კი როგორც ცნობილია ნულთან აქციზური განაკვეთით იბეგრება. თუმცა არ უნდა დავიწყოთ, რომ იარსებებს ალურცხავი წარმოებაც (მაგალითისთვის, რუსეთში სპირტიანი სასმელების მთლიანი წარმოების დაახლოებით 60% ალურცხავი და დაუბეგრავია).

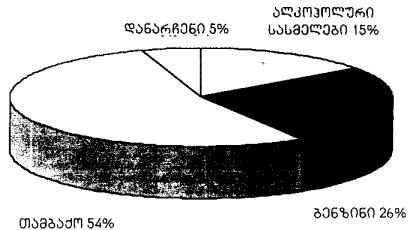
აქციზურ სააქციო მომსახურებაზე მითითებული შემოსავალი ბიუჯეტისათვის თამბაქოს ნაწარმის მოაქვს, შემდეგ კი შესაბამისად ბენზინსა და ალკოჰოლურ სასმელებს.

სტრუქტურულად აქციზურ საქონელს შორის ყველაზე მეტი შემოსავალი ბიუჯეტისათვის თამბაქოს ნაწარმს მოაქვს, შემდეგ კი შესაბამისად ბენზინსა და ალკოჰოლურ სასმელებს. მაგალითისთვის, 1997 წელს, როგორც ცნობილია, აქციზიდან მიღებული საერთო შემოსავალმა ბიუჯეტში შეადგინა 51 964 ათასი ლარი, საიდანაც დაახლოებით 28 400 ათასი ლარი თამბაქოდან იქნა მიღებული, ხოლო 13 900 ათასი ლარი კი ბენზინიდან. აქციზიდან მიღებული საერთო შემოსავალი საქონლის სტრუქტურის მიხედვით შემდეგ დიაგრამაზეა მოცემული:

აქციზიდან მიღებული საგადასახადო შემოსავალი დინამიკაში (მილიონ ლარებში)

შემოსავლების სტრუქტურული განაწილება აპტიზური საომრის მიხედვით

სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის (სსდ) მონაცემებით 1997 წელს საქართველოში წარმოებულ იქნა 14 353 600 ლარის ღირებულების თამბაქოს ნაწარმი, რომლიდანაც 7 709 048 ლარი ექსპორტის სახით გავიდა საზღვარგარეთ. თუკი მივიჩნევთ, რომ ქართული თამბაქო მთლიანად ხვდება მესამე, მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე კლასის თამბაქოს საიამ (თუმცა ამგვარი დაშვება პირობითია) და მისი დაბეგვრა უნდა მოხდეს 5%-იანი აქციზის განაკვეთით, მაშინ მხოლოდ ადგილობრივი თამბაქოს წარმოებიდან აქციზით მიღებული შემოსავალი უნდა გადატვირდეს დაახლოებით 330 000 ლარს. მართლაც 1997 წელს საქართველოს სავადასახადო სამსახურის მიერ ამოღებულ იქნა 0.3 მილიონი ლარი თამბაქოს აქციზიდან.

ადგილობრივი წარმოების აპტიზით დაბეგვრიდან მიღებული ფაქტიური შემოსავალი რეალურად შეესაბამება.

რაც შეეხება იმპორტირებულ თამბაქოს, აქ სურათი სხვაგვარად წარმოგვიდგება. სიგარეტის იმპორტის დაბეგვრა ხდება არა ისე, როგორც ეს სავადასახადო კოდექსში ნაჩვენებია (100%-იანი აქციზის გადასახადი ღირებულებიდან), არამედ საქართველოს პრეზიდენტის განკარგულების საფუძველზე და დღევანდელი მდგომარეობით დაბეგვრა ხდება შემოტანილი სიგარეტის ერთ კოლოფზე 25 თეთრის ოდენობით, რომელიც მოიცავს როგორც აქციზს, ისე დღ-ღ-ს. დაბეგვრის არაკოდექსური მეთოდის გამოყენებით საქართველოს ბიუჯეტმა 1997 წელს თამბაქოს აქციზიდან მიიღო 28.1 მილიონი ლარი. ახლა შევეცადოთ დავადგინოთ, თუ რამდენი შეადგენდა თამბაქოს აქციზიდან მიღებულ შემოსავალი, თუკი დაბეგვრა მოხდებოდა ჩვეულებრივი სისტემის გამოყენებით. სსდ-ს მონაცემებით 1997 წელს საქართველოში იმპორტის სახით შემოვიდა 140-085 ათასი ლარის ღირებულების თამბაქოს ნაწარმი. თუკი დავუშვებთ, რომ იმპორტირებული თამბაქო ძირითადად მოიცავს უმაღლესი, პირველი და მეორე კლასის თამბაქოს (ჩვენი მალაზიების და ჯიხურების ვიტრინებში გამოფენილი იმპორტული სიგარეტები ასეთი დაშვების გაკეთების საშუალებას იძლევა), მაშინ მის დასაბეგვრად უნდა

გამოყენებოდა 100%-იანი აქციზური განაკვეთი. ასეთ შემთხვევაში საქართველოს ბიუჯეტში თამბაქოს ნაწარმის იმპორტიდან 1997 წელს უნდა მიეღო დაახლოებით 140 მილიონი ლარი. თუმცა შემდგომში გაანგარიშებებმა გვიჩვენა, რომ დასახლებული თანხა მცირედი სიზუსტითაც კი არ ასახავს რეალურად დახარჯებულ შემოსავალს. გასაკვირი არ იქნება თუკი აღვნიშნავთ, რომ ფაქტიური იმპორტის მოცულობა სჭარბობს ოფიციალურ მონაცემებს და ჩვენი გაანგარიშებით საქართველოში 1997 წელს კონტრაბანდის გზით დახარჯებები 85-90 მილიონი ლარის ღირებულების თამბაქოს ნაწარმი შემოვიდა. ზემოთქმული დასაბეგვრების საკმარისია შედარდეს თამბაქოს მოხმარება და მისი მიწოდება. 1997 წელს თამბაქოს სანაწარმოდგეო ეროვნული ცენტრის მიერ ჩატარებული გამოკვლევების შედეგად დადგინდა, რომ საქართველოში დღისდღობით 2 მილიონი მწველია, მათგან 26% არასისტემატიური მწველი (დღეში 10 ლერზე), 43% სისტემატიური მწველი (დღეში 11-20 ლერი), ხოლო 31% ინტენსიური მწველი (დღეში 20 ლერზე მეტი). თუკი აღნიშნულ მონაცემებს დავეყრდნობით, საქართველოში ყოველდღიურად მოხმარდება 30 500 000 ლერი სიგარეტი (ანუ 1 525 000 კოლოფი). საქართველოს სახელმწიფო საბაჟო დეპარტამენტის მიერ სიგარეტის საკონტრაქტო ღირებულების მინიმალურ ზღვრად დადგინდა 1 000 ლერზე - 16 დოლარი. აქედან გამომდინარე, ყოველდღიურად საქართველოში მოხმარებული სიგარეტის ღირებულება შეადგენს დაახლოებით 234 მილიონ ლარს, რომლიდანაც მიახლოებით 7 მილიონი ლარი ადგილობრივი წარმოებით კმაყოფილდება, ხოლო დარჩენილი 227 მილიონი ლარი კი იმპორტით, მაშინ როდესაც 1997 წლის მონაცემებით საქართველოში ოფიციალურად 140 მილიონი ლარის ღირებულების თამბაქოს ნაწარმი შემოვიდა.

1997 წელს საპარტიველოში კონტრაბანდის გზით 85-90 მილიონ ლარის ღირებულების თამბაქოს ნაწარმი შემოვიდა.

მასასადამე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ უმეტესი იქნება, თუკი იმპორტული საქონლის დაბეგვრა მოხდება არა იმ ფორმით, როგორც ეს ხდება, არამედ 100%-იანი აქციზის განაკვეთით. ამ შემთხვევაში მოსალაგებელია, რომ ფასი იმპორტულ სიგარეტზე გაიზარდება (დაახლოებით 40%-ით), მაგრამ სიგარეტის მოხმარება ამ მხრივ უმნიშვნელოდ შემცირდება. ამასთან, შედარებით მაღალი ფასები სიგარეტზე, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ხელს შეუწყობს მწველ თინიფერითა არმიის შემცირებას.

საპარტიველო სახელმწიფო ბიუჯეტში მიღებული 1997 წელს მხოლოდ თამბაქოს აქციზით დაბეგვრიდან ვერ მიიღო დაახლოებით 200 მილიონ ლარი.

საერთო ჯამში საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში მხოლოდ 1997 წელს მხოლოდ თამბაქოს აქციზით დაბეგვრიდან ვერ მიიღო დაახლოებით 200 მილიონი ლარი. იმ შემთხვევაში, თუკი დაბეგვრა

მოხდებოდა იმ ორი ექსპორტირებელი, სპეციფიური განაკვეთების გამოყენებით, რომელიც უკვე 1997 წელს მოქმედებდა, მაშინ ბიუჯეტს უნდა მიეღო დაახლოებით 60 მლნ ლარი. ამ მოვლენას კი არა მხოლოდ პირდაპირი, არამედ არაპირდაპირი ზეგავლენაც აქვს ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობაზე. კერძოდ, იმავე თამბაქოს სანაწარმოდგეო ეროვნული ცენტრის მონაცემებით, საქართველოში არსებული მწველებიდან 740 000 ცაცხე განსაზღვრებით მაღალია მძიმე დაავადებათა რისკი, ამიტომაც ზემოთ ნახსენები თანხა დააკლდა თამბაქოს წინააღმდეგ ბრძოლასა და მისი ზეგავლენით გამოწვეულ დაავადებათა მკურნალობას.

ამასთან ზემოთ აღწერილი მოვლენები კიდევ ერთი დასკვნის საშუალებას იძლევა, კერძოდ ის გარემოება, რომ ადგილობრივ თამბაქოს მწარმოებელთა აქტიური დაბეგვრა ხდება წესების დაცვით, ხოლო იმპორტირებული სიგარეტის დიდი ნაწილი კი შემოღობის დაუბეგვრად, ქართველ მენარმეებს დაუცველ მდგომარეობაში აყენებს.

სავადასახადო კოდექსის თანახმად თამბაქოს ნაწარმის გამიჯვნა ხდება ორ კატეგორიად. მომავალში უშუალოდ იქნება, თუკი თამბაქოს გრადაცია მოხდება უფრო ფართოდ და თითოეულ მათგანს დაუნესხეს განსხვავებული სპეციფიური განაკვეთი.

1997 წელს ბანზინიდან აპტიზის სახით ამოღებულ იქნა 13.9 მილიონი ლარი, რომლიდანაც თითქმის 100% იმპორტზე მიიღო.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, აქციზიდან მიღებულ ერთობლივ შემოსავლებში მეორე ადგილი ბენზინს უჭირავს. 1997 წელს ბენზინიდან აპტიზის სახით ამოღებულ იქნა 13.9 მილიონი ლარი, რომლიდანაც თითქმის 100% იმპორტზე მოდიოდა. სსდ-ს მონაცემებით, 1997 წელს საქართველოში წარმოებულ იქნა მიახლოებით 500 000 ლარის ღირებულების ჩვეულებრივი საავტომობილო ბენზინი, ხოლო იმპორტირებულ იქნა 104 440 ათასი ლარის ბენზინი. რაც შეეხება ეთილირებულ ბენზინს, იმავე სსდ-ს მონაცემებით 1997 წელს საქართველოში წარმოებულ იქნა დაახლოებით 650 000 ლარის ღირებულების ეთილირებულ ბენზინი, ხოლო იმპორტის სახით ქვეყანამ მიიღო 6.5 მილიონი ლარის ეთილირებული ბენზინი. თუკი ზემოთ მოყვანილ მონაცემებს დავეყრდნობით (და ასევე გაითვალისწინებთ ექსპორტის ნულშია ტარიფით დაბეგვრას), 1997 წელს საქართველოს ბიუჯეტს ჩვეულებრივი სავადასახადო ბენზინის აქციზით დაბეგვრიდან (15% - კოდექსის თანახმად) უნდა მიეღო დაახლოებით 15.5 მილიონი ლარი, ხოლო ეთილირებული ბენზინის აქციზიდან (50%) უნდა ყოფილიყო მიღებული დაახლოებით 4.5 მილიონი ლარი. სულ ჯამბურად კი ბენზინის აქციზიდან ბიუჯეტში უნდა შესულიყო 20 მილიონი ლარი, მაშინ როდესაც რეალურად შემოსავალმა შეადგინა 13.9 მილიონი ლარი.

1997 წელს ბანზინის აპტიზიდან ბიუჯეტში უნდა შესულიყო 20 მილიონი ლარი, მაშინ როდესაც რეალურად შემოსავალი 13.9 მილიონი ლარი.

რაც შეეხება ალკოჰოლურ სასმელებს, მდგომარეობა აქაც არცთუ სახარბიელოა. სსდ-ს მონაცემებზე დაყრდნობით 1997 წელს საქართველოში წარმოებულ იქნა დაახლოებით 15.5 მილიონი ლარის ღირებულების ყურძნის ღვინო და ღვინომასალები, შემავარებული ღვინოები და ღვინომასალები - 1 799 730 დოლარი; ყურძნის ცქრილა და შუშუნა ღვინოები - 719 892 დოლარი; მამანური ღვინოები - 3 885 000 დოლარი; სპირტიანი სასმელები, მათ შორის ბრენდი, ბრენდის მასალისაგან მიღებული სხვა ალკოჰოლური სასმელები, არაყი - 8 715 000 დოლარი; სხვა დანარჩენი სპირტიანი სასმელები - 3 215 000 დოლარი; ხოლო სპირტის წარმოებაში შეადგინა 1 224 000 დოლარი. თუკი აღნიშნულ ციფრებს გამოვიყენებთ, აგრეთვე მხედველობაში მივიღებთ ჩამოთვლილი ალკოჰოლური სასმელების თითოეული ლიტრის მიხედვით ექსპორტი-იმპორტის ღირებულებასაც (ცნობისათვის, მთლიანად ალკოჰოლური სასმელების ექსპორტმა 1997 წელს შეადგინა 17 მილიონი დოლარი, ხოლო იმპორტმა კი - 13.6 მილიონი დოლარი), შემდეგი სურათი წარმოგვიდგება: 1997 წელს საქართველოს ბიუჯეტს უნდა მიეღო: ყურძნის ღვინოებისა და ღვინომასალების აქციზიდან (15%-იანი აქციზის განაკვეთი) - 1 047 320 ლარი, შემავარებული ღვინოებისა და ღვინომასალების აქციზიდან (15%) - 359 767 ლარი, ყურძნის ცქრილა და შუშუნა ღვინოების აქციზიდან (20%) - 90 000 ლარი, მამანური ღვინოების აქციზიდან (100%) - 4.4 მილიონი ლარი, სპირტიანი სასმელების აქციზიდან (50%-იანი და 100%-იანი განაკვეთები) - 10 მილიონ ლარამდე, ხოლო ეთილი სპირტის აქციზიდან (100%) - 13 მილიონი ლარი. საერთო ჯამში კი ალკოჰოლური სასმელების აქციზის დაბეგვრიდან 1997 წლის ბიუჯეტის შემოსავალს უნდა შეეგდინა მიახლოებით 30 მილიონი ლარი, მაშინ როდესაც რეალური შემოსავალი მხოლოდ 7.8 მილიონი ლარი იყო.

ალკოჰოლური სასმელების აპტიზის დაბეგვრიდან 1997 წლის ბიუჯეტის შემოსავალს უნდა შეეგდინა დაახლოებით 30 მილიონი ლარი, მაშინ როდესაც რეალური შემოსავალი მხოლოდ 7.8 მილიონი ლარი იყო.

რაც შეეხება დანარჩენ სააპტიზო საქონელს, აქ დარღვევები უფრო ნაკლებ მესამეობით, ვინაიდან ისინი უმეტესობით მცირე რაოდენობით მოიხმარება საქართველოში. გამონაკლისია მსუბუქი ავტომობილები, რომლებიც, როგორც ვიცით, 15%-იანი სააპტიზო განაკვეთით იბეგრება, თუმცა კოდექსის თანახმად 2000 წლის ბოლომდე საქართველოში ავტომობილების იმპორტი იბეგრება განსხვავებული სისტემით, კერძოდ დღგ-ს 5%-იანი განაკვეთით და აქციზის გადასახადი 0.1 ლარის ოდენობით ავტომობილის ძრავის მოცულობის ერთ კუბურ სანტიმეტრზე, საქართველოში 1997 წელს შემოვიდა 10 780 ცალი ავტომანქანა. თუკი ჩავთვლით, რომ საშუალოდ ერთი ავტომობილის ძრავის მოცულობა ტოლია 1 500 კუბური სანტი-

ტიმეტრია, მაშინ ავტომობილების აქციზით დაბეგრ-
ოდან უნდა ყოფილიყო მიღებული 1 617 000 ლარი,
ხოლო იმ შემთხვევაში, თუკი ავტომობილების და-
ბეგრვა მოხდებოდა 15%-იანი აქციზის განაკვეთით,
ბიუჯეტს უნდა მიეღო 8 450 000 ლარი. მართალია
შემოსავლი მეორე შემთხვევაში უფრო მეტია, ვიდრე
პირველში, მაგრამ დროებით განაკვეთის დანე-
სება (0.1 ლარი ერთ კუბურ სანტიმეტრზე) გამართ-
ლებულია, ვინაიდან დღევანდელი საქართველოს სა-
ავტომობილო პარკი მოქცეულია და საჭიროებს
ჩანაცვლებას ახალი ავტომობილებით.

როგორც ცნობილია, საქართველოს ფინანსთა
სამინისტროს მიერ შეუშუაებულ და პარლამენტში
წარდგენილ იქნა კანონპროექტი "საქართველოს სა-
გადასახადო კოდექსში ცვლილებებისა და დამატე-
ბების შესახებ", რომლის თანახმადც მნიშვნელოვანი
რეორგანიზაცია მოსალოდნელი აქციზური სა-
ქონლის დაბეგრვაში. როგორც ცნობილია, მოქმედი
კანონმდებლობა ითვალისწინებს აქციზური საქონ-
ლის დაბეგრვის ად ვალურ სისტემას, მაშინ როდესაც
შემთავაზებულია შკალა ეფუძნება შერეულ მე-
თოდს ანუ ად ვალურთან ერთად სპეციფიკური სის-
ტემის გამოყენებას. უნდა აღინიშნოს, რომ დაბეგრ-
ვის ორივე მეთოდი სერიოზულ ნაკლოვანებებს გა-
ნიცდის, თუმცა საქართველოს შემთხვევაში უპირა-
ტესობა უნდა მიენიჭოს შერეულ სისტემას.

სპეციფიკური განაკვეთები უპირატესობით სარ-
გებლობენ ად ვალურ განაკვეთებთან, თუკი საგადა-
სახადო ორგანოების ადმინისტრაციული უნარი დაქ-
ვეთებულია და პრობლემა დაკავშირებული საშინაო
წარმოების ან იმპორტირებული პროდუქციის ღირე-
ბულების ხელოვნურ შემცირებასთან პერმანენტულ-
ად არსებობს. სპეციფიკური განაკვეთების მოქმე-
დებისას ღირებულების დაანგარიშებასთან დაკავში-
რებული პრობლემები არ წარმოიშობება, რადგან გა-
დასახადი ეფუძნება არა ღირებულებას, არამედ სა-
ქონლის ფიზიკურ ერთეულს. ცხადია, რომ ზემოთ
დასახელებული ორი სერიოზული პრობლემა საქარ-
თველოში რეალურად არსებობს, ამიტომაც მათი
გათვალისწინება აქციზური საქონლის დაბეგრვისას
აუცილებელია.

**საპაციზო გადასახადი საქართველოში
გამოყენებისას ყოველწლიურად საქარ-
თველოში აღვილი ექნება საგადასახადო
ბაზის საშუალოდ 8-10%-იან ინფლაციას.**

სპეციფიკურ საპაციზო განაკვეთებსაც სუსტი
მხარე გააჩნიათ, კერძოდ, ადგილი აქვს გადასახადის
ბაზის ინფლაციას და ეს განსაკუთრებით დამახასია-
თებელია განვითარებადი ქვეყნებისათვის, სადაც
ინფლაციის ტემპები საკმაოდ მაღალია. ჩვენს შემთ-
ხვევაშიც მოსალოდნელია, რომ ყოველწლიურად სა-
გადასახადო ბაზა განიცდის 8-10%-იან ინფლაციას,
რაც რეალური შემოსავლების შემცირებას შეუწყობს
ხელს. ამიტომაც, აღნიშნული პრობლემის აღმო-
საფხვრელად აუცილებელია აქციზის სპეციფიკურ
განაკვეთში ინფლაციის ტემპების გათვალისწინე-
ბა და ეს უნდა მოხდეს რეგულარულად, წელიწად-
ში ერთხელ ან ორჯერ.

შემთავაზებული ახალი სისტემის მიხედვით,

მთელი რიგი აქციზური საქონლებისა გადადის და-
ბეგრვის სპეციფიკურ მეთოდზე. მოსალოდნელია,
რომ ახალი სკალის ამოქმედების შემდეგ შემოსავა-
ლი გაიზრდება, თუმცა ამის ზუსტი გათვლა შეუ-
ძლებელია. ზომით გაკეთებული ალკონისათვის შემ-
დეგა მოიწინებთა აღსანიშნავი, კერძოდ, თუკი სდ-ს
მონაცემებს დავეყრდნობით, 1997 წელს საქართვე-
ლოში იმპორტირებული აქციზური საქონლის ღირე-
ბულება შემცირებულია. ასე მაგალითად, შემოტანი-
ლი ეთილის სპირტის საბაჟო ღირებულებამ საშუა-
ლოდ 1 დოლარი შეადგინა, მაშინ როდესაც საბაჟო
დანიშნულების მიერ დანეშებული მინიმალური სა-
კონტრაქტო ფასი შეადგენს 1.5 დოლარს. მსგავსი
ვითარება სხვა აქციზურ საქონელთან მიმართე-
ბაც. სპეციფიკური განაკვეთების დანესება, უდავოდ
ხელს შეუწყობს აღნიშნული პრობლემის მოგვარე-
ვას.

ახალი შკალის უპირატესობად უნდა ჩაითვალოს
ის, რომ მოხდა სპირტიანი სასმელების უფრო ფარ-
თოდ გამოყენება, რაც გააადვილებს საბაჟო ადმინის-
ტრირებას. ასევე უმჯობესი იქნება, თუკი აღარ მოხ-
დება ბენზინის ორ კატეგორიად გამოყენება, საავტო-
მობილო და ეთილირებულ ბენზინად, რაც ასევე
ხელს შეუწყობს ადმინისტრირების გაოთხებას.
თუმცა საავტომობილო ბენზინზე აქციზის განაკვე-
თის 60%-ზე ან მეტად დანესება არამართებულად
მიგვაჩნია, ვინაიდან იგი გამოიწვევს ბენზინზე ფასე-
ბის საგრძობლად მომატებას და იმის მაივირად,
რომ მოხდეს შემოსავლების ზრდა, ადგილი ექნება
მათ შემცირებას. ასევე ბენზინის გაძვირება მძლავრ
ბიძგს მისცემს ინფლაციას.

მსოფლიოში უკვე საკმაოდ აპრობირებულ პრაქ-
ტიკას წარმოადგენს აქციზური მარკების გამოყენე-
ბა საქონლის რეალიზაციისას. მარკები თავსდება
აქციზურ საქონელზე მისი მწარმოებელი ფირმის
შიგნით და მხოლოდ ამის შემდეგ ეძლევა საშუალება
მოცემულ ფირმას მიაწოდოს აღნიშნული პროდუქ-
ცია მომხმარებელს. აქციზური მარკების გამოყენე-
ბის ძირითად მოტივს წარმოადგენს დაუბეგრავი სა-
ქონლის რეალიზაციის აღკვეთა და საბოლოოდ სა-
გადასახადო შემოსავლების გადიდება. საქართვე-
ლოში აქციზური მარკების პრაქტიკა ჯერჯერო-
ბით არ არის დანერგილი, რაც საგრძობლად
აფერხებს ბიუჯეტში მნიშვნელოვანი შემოსავ-
ლების შედინებას. ამჟამად მუშავდება პროექტი
აქციზური მარკების თაობაზე საქართველოსათ-
ვის. აქციზური მარკების გავრცელების ორი ძი-
რითადი სქემა არსებობს — აღმოსავლეთ-ევროპუ-
ლი სქემა, რომელიც გულისხმობს ადგილობრივი სი-
გარეტის დისტრიბუტორების მიერ თამბაქოს შეს-
ყიდვას და თავიანთი ძალებით მარკების დაკერას.
მეორე, აღმოსავლეთ-აზიური სქემა, რომლის დრო-
საც მწარმოებელი ფირმა (მაგ. როგორცაა "Philip
Morris", "Reinolds" და სხვა) შემოაქვს სიგარეტი უკ-
ვე დაკრული საპაციზო მარკებით.

**აქციზური მარკების გამოყენების ძი-
რითად მოტივს დაუზღვრავი საქონლის
რეალიზაციის აღკვეთა და საბოლოოდ
საგადასახადო შემოსავლების გადიდება
წარმოადგენს.**

აქციზური მარკების გავრცელების ყველა შესაძ-
ლო ვარიანტიდან, საქართველოსათვის ყველაზე მე-
ტად საინტერესოა აღმოსავლეთ-აზიური სქემა.
დღევანდელით, საქართველო განვითარების შედარ-
რებით დაბალ საფეხურზე იმყოფება, რის გამოც
ჩვენში სუსტადაა განვითარებული საავტორო უფ-
ლებების დაცვის პრაქტიკა და ლიცენზიების ბაზა-
რი, ამიტომაც უფრო ეფექტიანი კონტროლის გან-
ხორციელების მიზნით, მიზანშეწონილი იქნება, თუ-
კი აქციზური მარკების ბეჭდვის უფლება გადაეცემა
ადიდი გამოცდილებისა და კარგი რეპუტაციის მქონე
უცხოურ ფირმებს. იმის გამო, რომ ყველა შესაძლო
სქემიდან აღმოსავლეთ-აზიური ყველაზე რეალუ-
რია, გაცეცხობთ მისი მოქმედების მექანიზმს უფრო
დეტალურად.

პირველ რიგში, საქართველოს მთავრობამ უნდა
ანარჩონოს მოლაპარაკება როდემდე ცნობილ საზღ-
ვარგარეთულ პოლიგრაფიულ ფირმასთან, რის შედეგ-

გადაც ფორმდება კონტრაქტი და აღნიშნული კომპა-
ნია თავისთავზე იღებს აქციზური მარკების წარმოე-
ბისა და კონტროლის ვალდებულებას. საქართველო-
ში უცხოური სიგარეტების მომწოდებელი ძირითადი
ფირმები ("Philip Morris", "Reinolds") ლეზულობენ ნე-
ბართვას საქართველოს ხელისუფლებისაგან განსაზ-
ღვრული რაოდენობის სიგარეტის იმპორტის თაობა-
ზე. ამის შემდეგ საქართველოში შესაბამისი ორგანო-
ები წერილობით ატყობინებენ აქციზური მარკების
მბეჭდვ კომპანიას აქციზური მარკების საჭირო რაო-
დენობის თაობაზე. მარკების წინასწარ დადგენილი
რაოდენობის დამზადების შემდეგ, მბეჭდავი ფირმა
ანუდის მათ სიგარეტების მწარმოებელ კომპანიას იმ
ფორმით, როგორც მათ სურთ (რულონებში ან დაჭირ-
ულად). ამის შემდეგ მბეჭდავი ფირმა ატყობინებს სა-
ქართველოს მთავრობას იმის თაობაზე, თუ რამდენი
აქციზური მარკა იქნა მონოდებული და რა რაოდენი-
ბის წარმოება დარჩა კონტრაქტით.

საქონლის მართვის მინისტრის განცხადება

დავით ლომიძე

ცხრილი N2

(მლნ. ლარებში)

სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მაჩვენებლები (იხ. ცხრილი N2).

სახ. ბიუჯეტის შემოსავლები	გაგმა	ფაქტი	გადახდა	პროცენტი (%)
სახ. ბიუჯეტის შემოსავლები	680	593	-87	87.2
სახ. ბიუჯეტის ხარჯები	880	780	-100	88.6
დეფიციტის დაფინანსება	200	187	-13	93.5
აღვსოსთვის წარმოები	98	122	24	124.4
სესიის კრებები	88	116	28	131.8
სახაზინო	10	6	-4	60
ვალდებულებები უცხო	102	65	-37	63.7

1997 წლის თვალსაზრისით პროგრესი სახელმწიფო ფინანსების განმტკიცების საქმეში, მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრი რამ არის გასაკეთებელი. კერძოდ, დიდი სირთულეებია გადასახადების ამოღების საქმეში. მართალია ახალმა საგადასახადო კოდექსმა დასაბუღარი ბაზა გააფართოვა, მაგრამ საგადასახადო ორგანოების არა ოპერატიულმა მუშაობამ ბიუჯეტს დააკლო 80 მლნ ლარი.

1997 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილი 87,2%-ით შესრულდა და შეადგინა 593.204 მლნ ლარი.

გეგმასთან შედარებით სულ საგადასახადო შემოსავლები შესრულდა 84,1%-ით. მათ შორის: დღე შესრულდა 75,7%-ით და სახელმწიფო ბიუჯეტს არ შემოუვლიდა 64 მლნ ლარი; საშემოსავლო გადასახადი — 82,7%-ით; მოგების გადასახადი — 56,3%-ით; აქციები — 94,5%-ით; სხვა გადასახადები — 177,5%-ით.

მიუხედავად წლის დასაწყისში შექმნილი მძიმე ვითარებისა, მნიშვნელოვანი პროგრესია საბაზო გადასახადის ამოღებაში, რომელიც სახელმწიფო ბიუჯეტის გეგმიურ მაჩვენებელთან შედარებით 136,9%-ით შესრულდა.

1997 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილი გრანტიებით მიღებული შემოსავალი 39,3%-ით შესრულდა. უმთავრესად ვერ მივიღეთ ევროკავშირის გრანტი, რომელიც გეგმასთან შედარებით შესრულდა 21,8%-ით და ბიუჯეტს დააკლო 37 მლნ ლარი.

ამ პერიოდში შემოსავლების არასაკმარისად მოტილიზაციაში გამოიწვია ხარჯების სიკვდილოდ და ხარჯების ნაწილი 88,6%-ით შესრულდა, მაგრამ უმთავრესად შენარჩუნებულ იქნა სახელმწიფო ბიუჯეტის ძირითადი პრიორიტეტები. ამის შედეგად ბი-

უჯეტის დეფიციტი შემცირდა 187 მლნ ლარამდე, ხოლო მისი დაფინანსების სტრუქტურამ გარკვეული ცვლილებები განიცადა, რაც გამოიწვია საგარეო წყაროების არასრულყოფილმა 63,7%-ით შესრულებამ (მსოფლიო ბანკის ინვესტიციური პროექტით გათვალისწინებული 19 მლნ ლარის მაგივრად მივიღეთ 12 მლნ ლარი, აშშ-ს სასაქონლო კრედიტის 6,5 მლნ ლარის მაგივრად — 1,5 მლნ ლარი, ხოლო ევროკავშირის კრედიტი არ მივიღეთ).

1997 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტი 187 მლნ ლარია.

სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების ემიტირება და მისი შეფუთობით ფინანსური რესურსების მოზილზაცია ბიუჯეტის დეფიციტის შესავსებად უდავოდ მნიშვნელოვანი საკითხია, რადგან იგი ბიუჯეტის დეფიციტის დაფინანსების არაინფლაციური წყაროს წარმოადგენს. ამ მიზნით 1997 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის დასაფარავად მოზილზებული იქნა მხოლოდ 5,8 მლნ ლარი, მაგრამ მოზილზებული საქართველოს მთავრობის მიერ სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების გამოშვების გზით აღებული სახაზინო ვალდებულებები დიდ როლს ითამაშებს არსებული დეფიციტის დაფარვაში.

1997 წელს ჩატარებული სახაზინო ვალდებულებების აუქციონებიდან შეიძლება გამოვიტანოთ შემდეგი საზის დასკვნა:

1. სახელმწიფო მხრიდან დისკონტზე ზედა ზღვრის დონე არ არსებობს და აქედან გამომდინარე აუქციონების შედეგობა საერთაშორისო სტანდარტებით საორიენტო დონეზეა.
2. სახელმწიფო აკონტროლებს ფასიანი ქაღალდების ბაზარს არაპირდაპირი მეთოდებით:
 - სავალუტო კურსი;
 - საკრედიტო აუქციონები;
 - სავალდებულო რეზერვის წილი.
3. არც ერთ ბანკს არ გააჩნია საკმარისი საკუთარი სახსრები, რათა მოთიანად "აილოს" ემისია და ამიტომ აუქციონებიდან აუქციონამდე ძირითადში სამი მსხვილი ბანკი: TBC-ბანკი, "როსისიკი კრედიტი-ქართუ" და "აბსოლუტ" (ცვალებადი შემადგენლობით) "ადგენს" დისკონტს.

რაც შეეხება 1998 წლის მონაცემებს (იხ. ცხრილი N3) სახაზინო ვალდებულებებზე საპროცენტო განაკვეთი თანდათან შემცირდა და მიუახლოვდა საკრედიტო აუქციონზე დაფიქსირებულ მაჩვენებელს.

ცხრილი N3

ფარობა	14.01	04.02	11.02	18.02	04.03	11.03	18.03
ემისიის ფასი	28	91	28	91	91	28	91
გამოყენებული	1,8	1,2	2	1,35	1,35	2,2	1,3
ემისია (მლნ ლარი)							
გაწიასტებული	1,8	1,2	2	1,35	1,35	2,2	1,3
ს.ს. საპროცენტო განაკვეთი	35,41	40,47	35,81	43,42	42,2	34,58	41,29

ევროპული რეფორმების თანამედროვე ეტაპზე საქართველოს ეროვნული ბანკი კვლავ ახორციელებს "მცოცავი მართვა" სავალუტო კურსის პო-

ლიტიკას. იგი მონაწილეობს სავალუტო ვაცელის ბაზარში და თავის საკუთარ რეზერვებს იყენებს იმისათვის, რომ ნეგატიური მოკლევადიანი ცვლილებების განვიტოლებით შესაძლებელი გახადოს ქვეყნის საფინანსო სისტემის სტაბილურობა. ამ მიზნით ეროვნულმა ბანკმა 1997 წელს — 39,544 მლნ აშშ დოლარსა და 1998 წელს (პირველი 2 თვის მონაცემებით) — 22,324 მლნ აშშ დოლარის ინტერვენცია მოახდინა თბზ-ზე (იხ. გრაფიკი N1), რათა დოლარზე ზედა მოთხოვნა დაექვემოყვებინა.

თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ 1997 წელს ეროვნული ბანკის მიერ განხორციელებული 40 მლნ აშშ დოლარის ინტერვენციამ ჩვენს ქვეყანაში დააკმაყოფილა უცხოურ ვალუტაზე მოთხოვნა და ინფლაციის ტემპი წლიურ 7,3%-მდე შეამცირა. მაშინ დასაფიქრებელია (საბაზო დეპარტამენტისა და სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მონაცემებით) საქართველოს საგადასახადო დეფიციტის 66,5 მლნ ლარამდე ოდენობის რეალურობა, რადგან აშხელა დეფიციტის არ დაფინანსებას უნდა გაეზარდა აშშ დოლარზე მოთხოვნა და ლარის კურსის ძლიერი დაცემა.

მისი რეალურობის მთავარი მიზეზი ალურიცხავი ფინანსური დახმარების მნიშვნელოვანი ნაკადია, გარდა ამისა არარეგისტრირებული უცხოური ვალუტის სხვა წყაროებიც შეიძლება არსებობდეს: შემოსავლები უცხოური ვალუტის დანაზოვანი, დაურეგისტრირებელი უცხოური ინვესტიციები და ქართველების მიერ უცხოეთში მუშაობის დროს მიღებული ანაზღაურების ტრანსფერი.

1998 წლის (იანვარსა და თებერვალში) ეროვნული ბანკის წინადადებული აქტივები 33 მლნ ლარით შემცირდა და შეადგინა -139651 ათასი ლარი. ეს ძირითადად უცხოური ვალუტის ბაზარზე 22 მლნ აშშ დოლარის გაყიდვის შედეგად მოხდა. ხოლო წინადადებული აქტივები გაიზარდა 11 მლნ ლარით მთავრობის წინადადებული ვალუტის ზრდის ხარჯზე და შეადგინა 394458 ათასი ლარი. ამან გამოიწვია სარეზერვო ფულის 22 მლნ ლარით შემცირება და მილიონ 254807 ათას ლარს (იხ. გრაფიკი N2).

ამ პერიოდში ფულის მასაც შემცირდა: ფართო ფული (ბანკზე გარეთ არსებულ ნაღდ ფულს დამატებული დეპოზიტები როგორც ეროვნულ, ასევე უცხოურ ვალუტაში) შემცირდა 12 მლნ ლარით და შეადგინა 360,7 მლნ ლარი; ფართო ფული უცხოური დეპოზიტების გარეშე — 23 მლნ ლარით და 272,1 მლნ ლარამდე შემცირდა; სარეზერვო ფულის მასა (ბანკებს გარეთ არსებულ ნაღდ ფულს დამატებული ბანკებში არსებული სხვადასხვა რეზერვები) — 22 მლნ ლარით; ლარები მიმოქცევა — 27 მლნ ლარით და მილიონ 227,3 მლნ ლარს (იხ. გრაფიკი N3). ეს გამოიწვია იმ სავალუტო პოლიტიკამ, რომელიც განხორციელდა ეროვნულმა ბანკმა თბზ-ზე უცხოურ ვალუტაზე ზედა მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საქართველოს ეროვნული ბანკი ახორციელებს ინტერვენციებს თბსბ-ზე ლარზე მოთხოვნისა და მიწოდების გასაწონანსწორებლად, რათა არ მოხდეს ლარის კურსის ცვლილება. ეს მიდგომა ამყარებს შთაგრობის ეკონომიკური რეფორმების მეორე ეტაპის საფუძვლებს. საქართველოს ეროვნული ბანკის პოლიტიკა ორ სავალუტო ბაზარს შორის სპეკულაციის შესაძლებლობების შემცირებაზე არის მიმართული და საბაზრო კურსის ყოველ ცვლილებას ამ მიზნის შესაბამისად პასუხობს. თბსბ-ზე ინტერვენციები ეროვნული ბანკის ხელთ არსებულ სავალუტო პოლიტიკის ძირითად ინსტრუმენტად რჩება. მაგრამ გაცვლის კურსის გამაგრება ძირითადად არა თბსბ-ზე ინტერვენციებით ხდება, არამედ უცხოური ვალუტის მნიშვნელოვანი დამოუკიდებელი შენაკადებით.

ამ დოლარის ეროვნულ ვალუტაზე გაცვლის საშუალო წლიური კურსი თბსბ-ზე განხორციელებული ოპერაციების შედეგად 1997 წლის 1,30 დაფიქსირდა, ხოლო 1998 წლის იანვრისა და თებერვლის მოვანცემებით ლარის კურსი დაეცა და შეადგინა 1,33 (იხ. გრაფიკი N4).

ინფლაციის დარეგულირების სფეროში მიღწე-

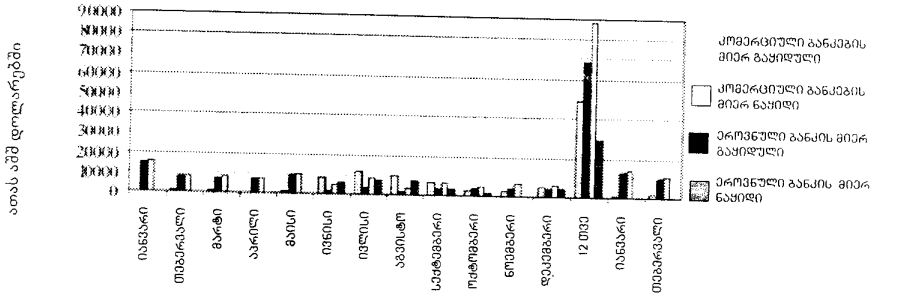
ლი წარმატებები იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ უკანასკნელი წლების ინფლაციის მაჩვენებლებს მიხედვით საქართველო ერთ-ერთი მონინავეა ყოველ საბჭოთა რესპუბლიკებს შორის და მესამე ადგილზეა აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებთან მიმართებაში.

1997 წელს ინფლაციის წლიური ტემპი 7.3%-ი იყო

პირველი ორი თვის განმავლობაში სამომხმარებლო ფასების ინდექსი 1,4%-ით დაეცა (იხ. გრაფიკი N5). ამ პერიოდში მკაცრი ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის გატარებამ და ლარის აშშ დოლარზე გადაცვლის კურსის სტაბილიზაციამ, როგორც ჩანს გაზარდა მოსახლეობის ნდობა ეროვნული ვალუტის მიმართ. შიდა ბაზარზე მოსალოდნელია მიწოდებისა და კონკურენციის ზრდა.

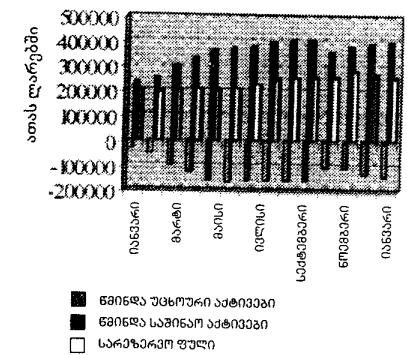
ეროვნულმა ბანკმა და ფინანსთა სამინისტრომ ხელი უნდა შეუწყონ ქვეყნის ფინანსური სტაბილიზაციის შენარჩუნებას. მნიშვნელოვანი ნაბიჯებია გადასადგმელი მეორადი საფინანსო ბაზრის ჩამოსაყალიბებლად, რაც ხელს შეუწყობს ეროვნული ეკონომიკის განვითარებას.

ბირჟაზე ნაყიდი და გაყიდული აშშ დოლარები

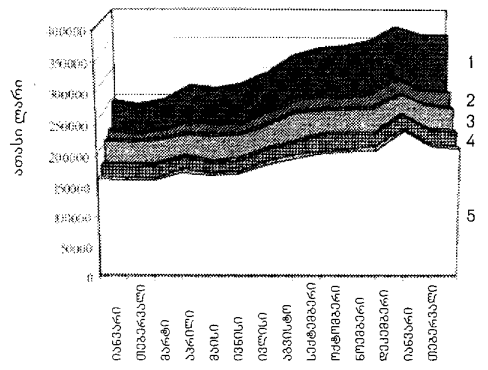
გრაფიკი N1

საპ-ის 1997-1998 წწ. ანგარიში

გრაფიკი N2

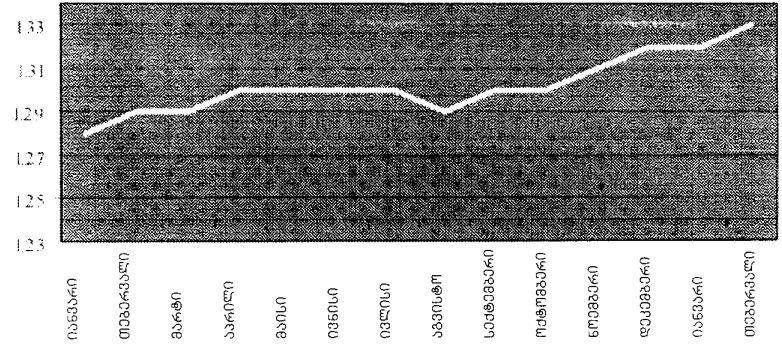
გრაფიკი N3
ფულის მასის დინამიკა

1. ფართო ფული უცხ. დავალიანების ჩათვლით
2. ფართო ფული უცხ. დავალიანების გარეშე
3. სარეზერვო ფულის მასა
4. ლარები მიმოცევაში
5. ბანკის ბარათ არსებული ნაღდი ფული

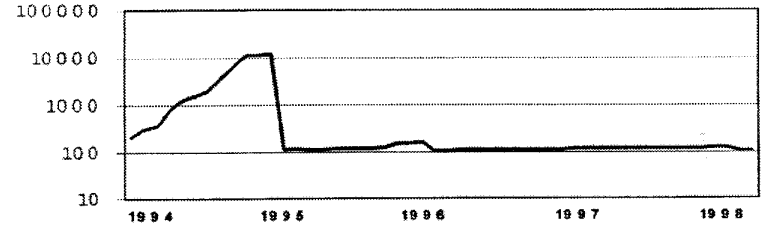
გრაფიკი N4

აშშ დოლარის ლართან მიმართული საშუალო გაცვლის კურსი 1997-1998 წწ.

გრაფიკი N5

სამომხმარებლო ფასების ინდექსი 1994-1998

წლავი

ფრიდრიხ ებერტის ფონდი არის დამოუკიდებელი საზოგადოებრივ-კულტურული ორგანიზაცია, რომელიც მჭიდრო კავშირშია გერმანიის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიასთან. იგი დაფუძნებულ იქნა 1925 წლის 2 მარტს ვაიმარის პირველი პრეზიდენტის, სოციალ-დემოკრატების ლიდერის ფრიდრიხ ებერტის საპატივცემულოდ.

დღესდღეობით ფრიდრიხ ებერტის ფონდის თანამშრომელთა რიცხვი 540 კაცს შეადგენს. ფონდს ბიუროები გააჩნია მსოფლიოს 89 ქვეყანაში.

ფონდის მოღვაწეობის სფეროები შედის:

- * დემოკრატიული სულისკვეთების საზოგადოების ყველა ფენის წარმომადგენელთა განათლება;
- * ერთაშორისი თანხმობის ხელშეწყობა და განვითარებად ქვეყნებთან თანამშრომლობა;
- * როგორც გერმანიაში, ასევე მის საზღვრებს გარეთ მცხოვრები ნიჭიერი სტუდენტებისა და ახალგაზრდა მეცნიერ-მუშაკებისათვის სტიპენდიების გამოყოფა;
- * სამეცნიერო გამოკვლევების, კვლევითი სამუშაოების წახალისება;
- * კულტურისა და ხელოვნების განვითარების ხელშეწყობა.

საქართველოში ფონდის წარმომადგენლობა 1994 წელს დაარსდა. ფონდი აქტიურად თანამშრომლობს როგორც სამთავრობო, ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, განსაკუთრებით კი — ახალგაზრდულ ორგანიზაციებთან. კონფერენციების და სემინარების მოწყობით, სატელევიზიო პროგრამებითა თუ სპეციალისტების მომზადებით იგი ცდილობს თავისი წვლილი შეიტანოს აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის გამოცდილების, ცოდნის გაცვლაში. საქართველოში ფონდის საქმიანობის სფერო შემდეგ საკითხებს მოიცავს:

- * დემოკრატიის მხარდაჭერა, ეთნიკური უმცირესობების და ქალთა მოძრაობის დაცვა;
- * ეკონომიური რეფორმა, სოციალური პოლიტიკა და გარემოს დაცვა;
- * საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკა.

ფრიდრიხ ებერტის ფონდი საქართველოში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს სემინარულ მუშაობას სხვადასხვა ასაკობრივ და პროფესიულ ჯგუფებთან, როგორცაა, მაგალითად: კონფლიქტების გადაწყვეტის ალტერნატიული გზების შემუშავების მიზნით ტრენინგ-სემინარების ჩატარება ლტოლვილებთან, ჟურნალისტებთან, პოლიციელებთან, მართვის, ეკონომიკის, სამართლის საკითხების ირგვლივ — ცალკეული რეგიონების გამგებლებთან. ფონდის ხელშეწყობით ქვეყნდება მთელი რიგი პუბლიკაციები სხვადასხვა თემებზე, უმაღლეს სასწავლებლებში ეწყობა ვიდეო-ლექციები, რომელთაც უძღვებიან გერმანიიდან მონვეული მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები.

ფონდთან მჭიდრო თანამშრომლობით საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის მიერ შემუშავებულ იქნა ისეთი მნიშვნელოვანი კანონპროექტები, როგორცაა, გარემოსდაცვითი ნებართვისა და პოლიტიკური ორგანიზაციების შესახებ კანონპროექტი.

ფრიდრიხ ებერტის ფონდს მომავლისათვის განზრახული აქვს სამოქმედო ასპარეზის გაზრდა და მუშაობის უფრო აქტიურად წარმართვა საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში.

საქართველოს სტრატეგიული კვლევისა და განვითარების ცენტრი დაფუძნებულ იქნა 1995 წლის ივლისში. იგი წარმოადგენს დამოუკიდებელ, არასამთავრობო, არაპოლიტიკურ, არაკომერციულ ორგანიზაციას. მისი ნეერები არიან სხვადასხვა სამეცნიერო წრეების წარმომადგენლები, მიღიარი გამოცდილების მქონე სპეციალისტები, ასევე სტუდენტები და ახალგაზრდები, რომლებიც გამოცდილ თანამშრომლებთან ერთად მუშაობენ ცენტრისათვის პროორიტეტულ პრობლემათკახედ და თანამშრომლობენ ადგილობრივ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან.

ცენტრი სხვა ტრადიციული ტიპის არასამთავრობო ორგანიზაციებისაგან განსხვავებით, არ შემოიფარგლება მხოლოდ დამოუკიდებელი მკვლევარისა და დამკვირვებლის როლით და ცდილობს, გავლენა იქონიოს ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებზე. ამ მიზნით ცენტრი აქტიურად თანამშრომლობს არა მარტო სამეცნიერო და არასამთავრობო, არამედ სამთავრობო ორგანიზაციებთანაც, რათა საერთო ძაღისხმევით შემუშავდეს ჩვენს ქვეყანაში არსებული რთული ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრის ოპტიმალური გზები. ცენტრში დამუშავებული სტრატეგიული გეგმები საბოლოო სახეს მხოლოდ მრავალჯერადი საჯარო განხილვების შემდეგ ლეზულობს, რაც უზრუნველყოფს ამ პროცესში ყველა დაინტერესებული პირისა თუ ორგანიზაციის მონაწილეობას.

ცენტრის პრიორიტეტული მიმართულებები:

- * საზოგადოება და დემოკრატია
- * გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარება
- * საგარეო პოლიტიკა და ეროვნული უსაფრთხოება
- * ეკონომიკა, ფინანსები და სოციალური პოლიტიკა

კანონრციელებული პროექტები

1. კანონპროექტი საქართველოს გარემოსდაცვითი ნებართვების შესახებ; (კანონი მიღებულია პარლამენტის მიერ.)
2. კანონპროექტი საქართველოს პოლიტიკური ორგანიზაციების შესახებ; (კანონი მიღებულია პარლამენტის მიერ.)
3. საქართველოს ტერიტორიული მოწყობის შესახებ კონცეფციის შემუშავება.

სემინარები

- * 1996 წლის 16 ივნისი — კანონპროექტი საქართველოს პოლიტიკური ორგანიზაციების შესახებ.
- * 1997 წლის 20 სექტემბერი — საქართველოს წყლის რესურსები.
- * 1997 წლის 12 დეკემბერი — 1) საქართველოში მიმდინარე ჯანდაცვის რეფორმა
2) პრივატიზაციის პროცესი.
- * 1998 წლის 31 მარტი — 1) საქართველოს საგადასახადო და საინვესტიციო გარემო.
2) ოჯახური შემოსავლები.

ცენტრის სკონსორაბი

1. ფრიდრიხ ებერტის ფონდი, გერმანია.
2. ნიდერლანდების ორგანიზაცია საერთაშორისო თანამშრომლობისა და განვითარებისათვის, ჰოლანდია.
3. ბერკპოფის კონფლიქტოლოგიის ინსტიტუტი, გერმანია.

ცენტრის საქმიანოში დაინტარებაშუ პირავს დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად შუაქლიათ, დაგვიკავშირდნა.
ქ.თბილისი 380008, ზუბალაშვილების ქ. N30/7, საფოსტო ყუთი N45;
ტელ./ფაქსი: (995 32) 984653;
ელექტრონული ფოსტა: csrdd@iberiapac.ge

დაინტერესებულ პირთა საყურადღებოდ!

ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს წესდებით გათვალისწინებული საწევროს გადახდის შემთხვევაში შეუძლია, გახდეს ჩვენი ორგანიზაციის წევრი და მონაწილეობა მიიღოს ორგანიზაციის საქმიანობასთან დაკავშირებული საქითხების განხილვასა თუ ცენტრის მიერ ჩატარებულ ყველა სახის ღონისძიებაში, აგრეთვე რეგულარულად მიიღოს ცენტრის მიერ გამოცემული ბიულეტენები. წლიური საწევრო გადასახადი შეადგენს 20 ლარს.

ღონიერი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ეროვნების ცალკეული პიროვნება თუ ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომლის სახელი სურვილისამებრ მითითებული იქნება ცენტრის ბიულეტენში. წლიური შენატანი მათთვის შეადგენს 250 ლარს.

სპონსორობის გაწევა შესაძლებელია როგორც ცალკეული ღონისძიების დაფინანსების გზით, ასევე ცენტრის საქმიანობისათვის წლიური შეწირულობის სახით. ორივე შემთხვევაში სპონსორის ვინაობა და მისი საქმიანობის შესახებ ვრცელი საინფორმაციო რეკლამა განთავსდება ბიულეტენის თითოეულ ნომერში.

ბიულეტენის ცალკეული ნომრის გამოცემის დაფინანსებისათვის საქირო მინიმალური თანხა შეადგენს 80 ლარს, ხოლო თორმეტი ნომრისათვის - 800 ლარს. ორივე შემთხვევაში იგულისხმება ვრცელი საინფორმაციო რეკლამის განთავსება შესაბამის ნომერებში, ცალკე რეკლამის განთავსების ფასი კი 60 ლარია.

ცენტრი რეგულარულად გამოსცემს ბიულეტენებს, რომლებიც მიეწოდება საქართველოს პრეზიდენტს, პარლამენტის წევრებს, ყველა სამინისტროსა და მინისტრს, სახელმწიფო კანცელარიის თანამშრომლებს, სახელმწიფო კომიტეტების, კონცერნების, დეპარტამენტებისა და კორპორაციების თავმჯდომარეებს, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებისა და რეგიონალური ადმინისტრაციების, უმაღლესი სასწავლებლებისა და წამყვანი კვლევითი ინსტიტუტების ხელმძღვანელებს. ძირითად პოლიტიკურ პარტიებს, ცნობილ ბიზნესმენებს, საქართველოში არსებულ საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებს, დაახლოებით 1000-მდე პირს. ბიულეტენის გავრცელება ხდება უფასოდ.

ჩვენს ბიულეტენში რეკლამა თქვენი საქმიანობის განცხობის საუკეთესო საშუალებაა!

ბიულეტენი რეკლამის განთავსებისათვის გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ შემდეგ მისამართზე:

ქ.თბილისი 380008.
ზუბალაშვილების ქ. №30 /7
საფოსტო ყუთი №45.
ტელ./ფაქსი: 995 32 984653.
ელექტრონული ფოსტა: csrdg@iberiapac.ge

უნაღლო ანგარიშსწორებისას ბამოიყენეთ

„ბაერთიანებული ქართული ბანკის“

**მიერ მიმდინარეობს
„ჯორჯიან ქარდის“
პლასტიკური ბარათი**

ისაჩვენეთ ელექტრონული ფუნის ყველა სიკეთით!

მოგზაართვით მისამართზე:

თბილისი

უზნაპის	37
ვიზიტი ტანტურის	14
თამარ მუზის	15
ლესელიმის	4
ვაჟა-ფშაველას	21
ქეთევან წამბაშლის	10

დაავიკავით 999924

ჩვენ რეალურ და სიმულარ მომსახურებას გთავაზობთ!

ბაერთიანებული ქართული ბანკი

დაიბეჭდა ს/ს „კავალში“